

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Veronika Růčková

Konflikt rodičů týkající se formy péče o nezletilé dítě

Diplomová práce

Olomouc 2021

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Konflikt rodičů týkající se formy péče o nezletilé dítě“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 23.3.2021

.....

Veronika Růčková

Poděkování

Tímto děkuji JUDr. Lence Westphalové, Ph.D. za vedení mé diplomové práce, odborné rady a vstřícný přístup.

Obsah

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	5
1. Úvod.....	6
2. Vymezení základních pojmů	9
2.1. Rodina.....	9
2.2. Konflikt	9
2.3. Rodiče a děti.....	10
2.4. Rodičovská odpovědnost.....	11
2.5. Péče o nezletilé dítě	11
2.6. Formy péče o nezletilé dítě	13
2.6.1. Výlučná, individuální osobní péče	13
2.6.2. Střídavá osobní péče	15
2.6.3. Společná osobní péče	16
3. Modelový případ a způsoby jeho řešení.....	18
3.1. Vymezení modelového případu	18
3.2. Řešení formy péče bez smíru konfliktu mezi rodiči.....	19
3.3. Řešení za pomoci vedení rodičovského konfliktu ke smíru.....	25
3.3.1. Mediace	26
3.3.2. Metoda collaborative law.....	29
3.3.3. Případové konference	30
3.3.4. Rodinné konference	33
3.3.5. Interdisciplinární spolupráce	33
Závěr	45
Seznam použitých zdrojů	49
Monografie.....	49
Články z odborných časopisů.....	49
Komentáře.....	50
Sborníky.....	50
Internetové zdroje.....	50
Právní předpisy.....	51
Judikatura	52
Další zdroje	52
Abstrakt.....	53
Klíčová slova	53
Abstract	54
Key words	54

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

OSPOD	orgán sociálně-právní ochrany dětí
OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
ZOSPOD	zákon č. 359/1999 Sb., o orgánu sociálně-právní ochrany dětí
ZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
ZOM	zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů
ZO	zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii

1. Úvod

K otázkám úpravy péče o nezletilé dítě jsem se dostala poprvé blíže v průběhu absolvování odborné stáže na Okresním soudu Vsetín – pobočka Valašské Meziříčí. Pohlédla jsem tvář v tvář realitě a dozvěděla se, jakým způsobem je rozhodováno o péči o nezletilé dítě za situace, kdy vznikla potřeba upravit péči o nezletilé dítě soudem z důvodu ukončení společného soužití rodičů.

Především jsem pak měla možnost se seznámit se spisy, kdy byla potřeba stanovit péči o nezletilé dítě s ohledem na blížící se rozvod rodičů. V kontextu rozhodování o péči, výživném za situace, kdy probíhá nebo má proběhnout rozvodové řízení jsem zaznamenala ve velkém množství případů stav, kdy se osobní spory rodičů např. o majetkovém vypořádání společného jmění přesouvají do řízení o úpravě péče o nezletilé dítě. Tomuto stavu pak musí soudci čelit a mnohdy sami neví, jak s ním naložit. V rámci dotazování mi bylo od jedné ze soudkyň dokonce svěřeno, že se snaží tento spor jen přežít, často spoléhá na rozumné vedení sporu ze strany právních zástupců rodičů, kteří rodiče povedou k uzavření dohody.

V případě, že však rodiče nejsou schopni uzavřít dohodu ani za kooperace přítomných právních zástupců, soudce či jiných osob, vzniká soudci nelehký úkol, a to rozhodovat v zájmech dítěte o tom v čí péči se bude následující léta nacházet. Mám však za to, že takovýto způsob ukončení řízení není vhodný, neboť v případě, že spory nejsou dořešeny, přesouvají se do běžného života, následné péče o nezletilé dítě, což má za následek např. bránění ve styku jedním z rodičů a podobně. Na tuto skutečnost obvykle druhý rodič reaguje podáním nového návrhu na soud, čímž dochází k opakovanému soudnímu řízení, novému rozhodování o péči o nezletilé dítě až nakonec k mnohdy negativním dopadům na dítě.

Z tohoto důvodu bych se ráda ve své práci věnovala právě těmto případům, kdy rodiče nejsou schopni nebo ochotni nalézt dohodu o formě péče bez aktivní účasti třetích osob.

V první části práce se budu zabývat obecným vymezením pojmů, problematiky.

Dále jsem se po dlouhé úvaze, jak problematiku řešení diplomové práce pojmout, aby nedocházelo jen k pouhému přepisování, rozhodla, že v druhé části, která bude pro práci stěžejní, vymezím jakýsi hypotetický případ, situaci, ve které se rodiče nezletilého mohou v krajním případě ocitnout, pokud dojde k narušení jejich vztahu a není v jejich možnostech uzavřít dohodu. V této části pak vymezím reálné možnosti především soudce, za kooperace orgánu sociálně-právní ochrany, právních zástupců a jiných odborníků působících v rámci

rozhodování o formě péče o nezletilého dítě, jak situaci vyřešit samozřejmě ku prospěchu nezletilého dítěte.

Musím poznamenat, že během pouhého měsíce pozorování v rámci odborné stáže u soudu jsem dospěla k závěrům, že vzniklé konflikty v otázce péče o nezletilé dítě jsou většinou jen důsledkem zjevného nepochopení právní úpravy a fungování institutu rodičovské odpovědnosti vůbec, vypjaté situace, špatných vztahů mezi rodiči atd. V důsledku tohoto jsem se začala zajímat o způsoby řešení situace ku prospěchu dítěte, jelikož v těchto případech bývá zájem dítěte ze strany rodičů velmi často přehlížen. Jak ale myslet na zájmy dítěte, když cítíte negativní emoce vůči druhému rodiči? Tuto otázku jsem si pokládala mnohokrát, přemýšlela jsem jak nebo zda je to vůbec možné, nevtahovat tímto způsobem dítě do probíhajícího sporu a nemyslet při stanovení péče jen na své pocity, zájmy. Svou práci bych tedy ráda vedla ve světle těchto otázek tak, že bych se věnovala metodám řešení situace v souladu s nejlepšími zájmy nezletilého dítěte v případě, že takovýto spor vznikne.

Svou práci bych proto chtěla přispět do diskuzí k této problematice, navrhnout, pokud možno pro a proti řešení bez smíru konfliktu rodičů a na opačné straně za pomoci vedení rodičů k vyřešení konfliktu a svými argumenty podpořit, popřípadě poukázat na nedokonalosti aktuálně zastávaných postupů, postojů soudů.

Jelikož je samotná problematika rozhodování soudů v otázkách péče o nezletilé dítě v případě konfliktu rodičů o formě péče pro účely a rozsah diplomové práce velice širokým tématem, lze očekávat, že se ve své práci zaměřím především na fungování interdisciplinární spolupráce.

Ve své práci, jenž se zaměřuje na formy péče o nezletilé dítě v případě konfliktů rodičů týkající se formy péče o nezletilé dítě tedy považuji za primární účel najít řešení konfliktní situace. Vyřešení této úlohy je nicméně až finálním krokem. Předcházet mu totiž bude prozkoumání problematiky péče o nezletilé dítě vůbec. Neméně důležitou částí pak bude analýza dosavadní praxe, rozhodování o péči o nezletilé dítě v případě konfliktu rodičů v otázkách formy péče o dítě soudy v současnosti.

Mým cílem bude tedy především vymezit a zanalyzovat možné řešení konfliktu, nikoliv se věnovat jen strohému popisu problematiky. Cílem práce pak bude vyhodnotit pozitiva a rizika jednotlivých možností řešení situace.

Věřím, že by má práce mohla představovat komplexní pohled na problematiku a poskytnout jak široké veřejnosti, tak případně soudcům rozhodujícím o úpravě péče

k nezletilému dítěti za stavu, kdy vznikl konflikt rodičů týkající se formy péče o nezletilé dítě, podstatné informace vycházející ze zavedené praxe rozhodujících soudů a nad to přinést, pokud možno řešení situace, které by odpovídalo nejlepšímu zájmu nezletilého dítěte.

2. Vymezení základních pojmů

V této kapitole se budu věnovat vymezení základních pojmů, které jsou stěžejní pro mou práci, respektive bez znalosti těchto pojmů nemůže dojít k pochopení celé problematiky. Mezi tyto pojmy patří především definice konfliktu, rodiny, rodiče, dítěte a s tím související rodičovská odpovědnost. Následně vymežím pojem péče o nezletilé dítě, neboť právní vymezení zcela nekoresponduje s představou široké veřejnosti. Závěr této kapitoly bude věnován formám péče o nezletilé dítě, které připadají v úvahu za situace, kdy rodiče nezletilého dítěte netvoří společnou domácnost a vznikne potřeba upravit formu péče o nezletilé dítě soudem ať už z důvodu rozvodu rodičů, kdy rozhodnutí o péči o nezletilé dítě představuje obligatorní řízení před samotným rozhodnutím o rozvodu nebo v případě, kdy dojde k odloučení rodičů, jež nebyli ve svazku manželském.

2.1. Rodina

Definice pojmu rodina není jednoznačná, neboť legální definici nenalezneme a nadto pak se bude definice lišit s ohledem na to, z jaké vědní disciplíny se budeme na pojem dívat. Můžeme však říct, že obecné znaky pojmu rodina jsou pro všechny vědní obory shodné, tedy že rodinu lze považovat za základní společenskou jednotku, která má řadu funkcí ať už biologicko-reprodukční, tak socializačně-výchovnou, ale i ekonomicko-zabezpečovací, emocionální, ochranou a podobně.¹

Pro vymezení pojmu považuji za nejlépe vystihující sociologické pojetí, které definuje rodinu jako tradiční prostředí utváření a reprodukce sociálních vztahů, když působí jako zprostředkující článek mezi společenskými a individuálními zájmy.²

„Rodina je dnes vnímána jako instituce racionální, pragmatická, funkčně vertikálně hierarchizovaná a kulturně omezující a současně jako zvláštní soukromý svět authenticity, spontaneity, přirozené rovnosti a emocionality.“³

2.2. Konflikt

Obecně je konflikt nejčastěji definován jako jakýsi rozpor, který se projevuje vzájemným popíráním, křížením snah a zájmů. Je však potřeba říct, že nenalezneme

¹ HOLÁ, Lenka a kol. Rodinná mediace v České republice. Praha: Leges, 2014. 28-29 s.

² Tamtéž. 17 s.

³ MOŽNÝ, Ivo. Moderní rodina (mýty a skutečnosti). Brno: Blok, 1990. 93 s.

jednoznačné vymezení tohoto pojmu, neboť je rozhodné z pohledu, jaké vědní disciplíny je na konflikt nahlíženo.⁴

„Pojem „konflikt“ v rodinných věcech je použit jako výraz poměrování, střetávání subjektivních práv (oprávnění), případně oprávněných zájmů subjektů rodinného práva s možným vyústěním do civilního řízení sporného i nesporného.“⁵

Specifikum konfliktu v rámci rodiny vyplývá především z podstaty vztahů mezi členy rodiny, které lze označit za napjatější a tím i zranitelnější.⁶

Podstatné pro tuto práci poté bude konflikt mezi rodiči, který by se z podstaty věci měl týkat dítěte, resp. vycházet z rozdílných názorů na výkon rodičovství, nicméně je zřejmé, že se lze setkat i s konfliktem mezi rodiči vycházejícím z prosté osobní nevraživosti. V druhém zmíněném případě poté většinou nelze rodičům o výsledek, nýbrž o výsledný efekt, kdy rodiče usilují o pocit „vítězství“.⁷

2.3. Rodiče a děti

V obecné rovině je dítětem každý potomek svých rodičů, tedy potomek v linii přímé v prvním stupni bez ohledu na věk, zletilost či svéprávnost. Nicméně ve světle zákona je ochrana poskytnuta mnohdy pouze nezletilým dětem, tedy těm, které nedovršily zletilosti, věku osmnácti let. Nezletilým nespovědným dítětem poté rozumíme dítě, které je rovněž mladší osmnácti let a zároveň nenabylo svéprávnosti přiznáním či uzavřením manželství. Rovněž se lze v zákoně setkat s termínem nezaopatřené dítě, přičemž v tomto případě jde o dítě, které není schopno se živit samostatně.⁸

Pro účely této práce bude obecně dítětem myšleno nezletilé dítě, neboť právě těmto je soudem stanovena osobní péče s rodiči např. po rozvodu manželství.

Kdo je rodičem, upravuje zákon jasně a kogentně. Žena se stává matkou porodem dítěte, zatímco otcem se stává muž na základě jedné ze tří domněnek otcovství.⁹ Uvedené je rodičovství právní, přičemž dále je třeba rozlišovat rodičovství sociální a biologické, resp. genetické.¹⁰

⁴ HOLÁ, Lenka a kol. Rodinná mediace v České republice. Praha: Leges, 2014. 43-44 s.

⁵ Tamtéž. 43 s.

⁶ Tamtéž.

⁷ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Dítě v rodičovském konfliktu. Jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu. Praha: Leges, 2019. 58-61 s.

⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. 35-36 s.

⁹ § 775 - § 783 OZ.

¹⁰ Tamtéž. 207-209 s.

2.4. Rodičovská odpovědnost

Rodičovská odpovědnost označuje soubor práv a povinností mezi rodiči a dětmi, které jsou osobní povahy. Účelem rodičovské odpovědnosti je především ochrana práv a zájmů nezletilého dítěte, ale rovněž umožnění náležitého výkonu rodičovství, tedy samotná realizace rodičovství.¹¹

Rodičovská odpovědnost přirozeně vzniká každému rodiči narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti. Plně svéprávným se pak dle ustanovení § 30 OZ člověk stává dovršením zletilosti, případně přiznáním svéprávnosti soudem nebo uzavřením manželství.

Nositel rodičovské odpovědnosti pak je každý rodič, ledaže jí byl soudem zbaven. Od nositele je pak nutné odlišovat osoby, které skutečně rodičovskou odpovědnost vykonávají, neboť přestože je rodič nositelem může být výkon jeho rodičovské odpovědnosti pozastaven ať už ex lege či rozhodnutím soudu. Nutné je však zmínit, že rodič nemůže přenést svou rodičovskou odpovědnost na jinou osobu, případně se jí platně vzdát.¹²

Obsah rodičovské odpovědnosti pak výslovně stanoví OZ v § 858, který říká, že rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti práva a rodičů spočívající v péči o dítě, ochranu dítěte, udržování osobního styku s dítětem, zajišťování výchovy a vzdělání, určení místa bydliště, zastupování dítěte a správě jmění dítěte.

Z výslovné dikce a povahy věci pak vyplývá, že mezi rodičovskou odpovědnost nepatří vyživovací povinnost, práva a povinnosti rodičů spojená s osobností dítěte jako například právo dát souhlas s osvojením dítěte nebo právo určit jméno a příjmení dítěte.¹³

2.5. Péče o nezletilé dítě

Péče o dítě tvoří součást rodičovské odpovědnosti. Právo dítěte na péči rodičů a tomu odpovídající právo rodičů na péči, které je rovněž povinností, vyplývá již z ustanovení čl. 7 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte a z ustanovení čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod.¹⁴

Péče jako součást rodičovské odpovědnosti zahrnuje zejména péči o zdraví, tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj dítěte. Od tohoto je poté třeba odlišovat osobní péči, kterou

¹¹ ŠMÍD, Ondřej a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s 814.

¹² ŠMÍD, Ondřej a kol. Povinnosti a práva rodičů k dětem. Praha: Leges, 2017. 69-70 s.

¹³ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. 214 s.

¹⁴ ŠMÍD, Ondřej. Pojem výchova a péče v „novém“ občanském zákoníku. Acta Iuridica Olomucensia. 2015, roč. 10, č. 1. 163-173 s.

lze označit za péči v užším slova smyslu, kdy tento pojem využíváme za situace, kdy spolu rodiče dítěte nežijí ve společné domácnosti např. v době po rozvodu manželství.¹⁵

S ohledem na zaměření práce je tedy zřejmé, že se budu níže věnovat péči v užším slova smyslu, tedy formám osobní péče o dítě ku příkladu po rozvodu rodičů nezletilého dítěte.

K rozhodování o péči o nezletilé dítě. V případě, kdy je rozhodováno soudem o péči o nezletilé dítě, měl by soud sledovat především nejlepší zájem dítěte. Přestože zákon preferuje dohodu rodičů o formě péče o nezletilé dítě, kterou následně schválí soud za předpokladu, že tato dohoda odpovídá nejlepšímu zájmu dítěte, není tomu tak vždy, a proto se soudy ocitají před nutností formu péče upravit za respektování základních zásad rozhodování o péči dle vlastního uvážení. V rámci tohoto procesu pak soudy hledají řešení, které bude odpovídat právě nejlepšímu zájmu dítěte a berou ohled především na citovou orientaci dítěte, osobnost dítěte, citové vazby dítěte na širší okruh členů rodiny jako jsou sourozenci, prarodiče, ale i okolnosti na straně rodičů, jako jsou výchovné schopnosti, schopnost rodiče zabezpečit předpoklady pro zdravý vývoj dítěte, dosavadní participace na péči o dítě a podobně.¹⁶

Řízení ve věcech péče soudu o nezletilé upravuje § 466 a násl. ZŘS. V rámci tohoto řízení je pak účastníkem kromě rodičů nezletilého dítěte samotné dítě, které však nemůže být zastoupeno pro hrozící střet zájmů rodiči, a proto je mu vždy ustanoven kolizní opatrovník, nejčastěji se jedná o OSPOD.¹⁷ Jelikož řízení spadá mezi nesporné, uplatňuje se zásada vyšetřovací, a tedy je za zjištění skutkového stavu odpovědný soud.¹⁸ Při určování formy péče soud využívá zejména svědeckých výpovědí, výpovědí účastníků, zprávy od opatrovníka, OSPOD, školy, či lékařů apod., a také třeba znalecké posudky z oboru dětské psychologie nebo psychiatrie.

Soud by však v rámci řízení neměl opomíjet názor nezletilého dítěte. Názor pak může být zjištěn přímým výsledkem nezletilého dítěte, nebo prostřednictvím zástupce, kolizního opatrovníka. Za předpokladu, že je dítě rozumově vyspělé, schopné formulovat své názory a dále je interpretovat, měl by soud umožnit dítěti tyto názory svobodně vyjádřit. Takovéto právo dítěte vyplývá z čl. 12 Úmluvy o právech dítěte. OZ v § 867 odst. 2 stanoví, že „o dítěti starším dvanácti let se má za to, že je schopnost informaci přijmout, vytvořit si vlastní názor

¹⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. 214 s.

¹⁶ Tamtéž. 225-226 s.

¹⁷ § 892 OZ, § 469 ZŘS

¹⁸ § 20 ZŘS

a tento sdělit“. Co však stojí za zmínku je judikatura Ústavního soudu, neboť ÚS stanovil, že dosažení 12 let věku dítěte je nejzazší hranice, kdy dostatečnou rozumovou a emocionální vyspělost dítěte v ohledu schopnosti uceleně prezentovat bez větší újmy svůj názor před soudem je nutné posuzovat případ od případu, přičemž většina dětí je schopna se vyjádřit ke svému budoucímu uspořádání již po dosažení věku 10 let.¹⁹

Úkolem soudu je pak za účelem zájmu dítěte vést rodiče k nalezení smírného řešení, kdy soud může rodičům uložit na dobu nejvýše 3 měsíců účast na mimosoudním smírčím nebo mediačním jednání nebo rodinné terapii, nebo jim nařídít setkání s poskytovatelem odborné pomoci, zejména odborníkem v oboru pedopsychologie.²⁰

2.6. Formy péče o nezletilé dítě

Dle § 907 odst. 1 OZ „Soud může svěřit dítě do péče jednoho z rodičů, nebo do střídavé péče, nebo do společné péče; soud může dítě svěřit i do péče jiné osoby než rodiče, je-li to potřebné v zájmu dítěte. Má-li být dítě svěřeno do společné péče, je třeba, aby s tím rodiče souhlasili.“

Osobní péče o nezletilé dítě tak v případě rozvodu rodičů může být výlučná neboli individuální osobní péče, střídavá osobní péče nebo společná osobní péče. V této kapitole stručně představím jednotlivé formy péče a vymezím podstatné znaky a odlišnosti navzájem.

Je třeba zdůraznit, že v minulosti Ústavní soud dospěl k závěru, že není možné upřednostnit určitou formu péče o nezletilé dítě, nýbrž by soudy měly vždy zvážit formu péče o nezletilé dítě dle jeho nejlepšího zájmu. Není tedy možné některý model péče (ať už výlučnou, střídavou nebo společnou péči) nadřadit nad modely ostatní.²¹ V tomto duchu i dle judikatury ESLP nemá žádný z rodičů přednostní právo na péči o dítě (věc Dostál v. Česká republika, č.26739/04, § 55, věc Sarican v. Německo, č. 14833/08, oddíl I.).

2.6.1. Výlučná, individuální osobní péče

Svěření do péče jednoho z rodičů je nejstarším typem formy osobní péče. V minulosti byla v rámci péče o nezletilé dítě zdůrazňována role matky, a to pak projevilo i při rozhodování soudů o formě péče, nicméně tento názor byl postupně opuštěn od poloviny 70. let 20. století. Závěr byl totiž takový, že by dítě mělo být v péči té osoby, kdo je lepším rodičem.²² Z tohoto

¹⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 26. května 2014, sp. zn. I. ÚS 2482/13

²⁰ § 474 ZŘS

²¹ Nález Ústavního soudu ze dne 20. ledna 2005, sp. zn. II. ÚS 363/2003

²² MATOUŠEK, Oldřich a kol. Děti a rodiče v rozvodu: manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny. 1. vyd. Praha: Portál, 2015. 41 s.

konceptu pak vychází i způsob rozhodování o péči v dnešních dnech, tedy rozhodnutí o péči v zájmu nezletilého dítěte.

Individuální osobní péče pak znamená, že je dítě svěřeno buď do péče matky nebo otce a s tímto primárním pečovatelem má dítě žít v rodinné domácnosti, zatímco druhý rodič zůstává nositelem rodičovské odpovědnosti a všech práv a povinností z ní vyplývajících.²³

Pokud však soud rozhodne o svěřením dítěte do výlučné péče jednoho z rodičů, vystupuje povinnost soudu zajistit právo dítěte na udržování osobního styku i rodičem, kterým nesdílí rodinnou domácnost, neboť podle Úmluvy o právech dítěte, má dítě oddělení od jednoho rodiče právo udržovat pravidelný osobní kontakt s oběma rodiči.²⁴ Konkrétní úprava styku je pak ponechána na soudu, kdy v nejlepším zájmu dítěte může být styk stanoven opravdu velmi široce, až se bude přibližovat střídavé péči. V tomto ohledu však vyvstávají otázky, proč nestanovit péči střídavou. Pokud se zamyslím nad informacemi, které k formám péče mám a případy, se kterými jsem se prozatím setkala, dospívám k závěru, že bohužel u široké veřejnosti často přetrvává názor, že výlučnou péči druhý rodič ztrácí rodičovskou odpovědnost, respektive není oprávněn zasahovat do rozhodování týkajících se dítěte např. o výběru školy, lékaře apod. a v tomto duchu poté nemá tzv. primární pečovatel, rodič námitky pro stanovení velmi širokého styku s dítětem. Je však zřejmé, že svěřením dítěte do výlučné péče jednoho z rodičů rodičovská odpovědnost nezaniká. Nerada bych činila ukvapený závěr, že svěřením dítěte do výlučné péče za stanovení širokého styku s druhým rodičem není rozhodováno v nejlepším zájmu dítěte, nicméně docházím k závěru, že by měli být rodiče v případě rozhodování o péči intenzivněji informováni o těchto skutečnostech ať už ze strany soudu či jiných odborníků, aby oni sami chápali význam rodičovské odpovědnosti, formách péče. Je totiž zřejmé, že pokud budou tyto myšlenky nadále přetrvávat ve společnosti, nebude rodičovská péče vykonávána řádně, což v konečném důsledku zasáhne právě samotné dítě.

Jak uvádím výše soud při stanovení styku pak vychází prvotně z dohody rodičů, a teprve pokud se nedohodnou, případně vyžaduje-li to zájem na výchově dítěte a poměry v rodině, soud styk rodiče s dítětem upraví.²⁵

²³ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. 227 s.

²⁴ Článek 9 odst. 3 Úmluvy o právech dítěte.

²⁵ § 891 OZ

Shodně jako udržování pravidelného osobního styku s rodiči má soud povinnost zajistit, aby každý z rodičů plnil vůči druhému rodiči informační povinnost.²⁶ Rodiče si jsou tedy navzájem povinni sdělovat podstatné skutečnosti týkající se dítěte a jeho zájmů, jako je zdravotní stav apod.. Tato povinnost je legislativně včleněna v rámci úpravy osobního styku a zároveň jí je třeba vnímat jako nezbytnost pro řádný výkon rodičovské odpovědnosti.

Dále je rodiči, který není primárním pečovatelem, soudem poté stanovena vyživovací povinnost.

2.6.2. Střídavá osobní péče

Do OZ byla tato forma péče zařazena tzv. velkou novelou v roce 1998. V případě střídavé péče o dítě pečuje jak matka, tak otec. Péče probíhá v intervalech, které mohou, ale nemusí být stejně dlouhé.²⁷ Není stanovena ani minimální, ani maximální délka trvání intervalů, přesto se v praxi nejčastěji setkáme se střídáním osobní péče po týdnech či čtrnácti dnech. Při stanovení intervalu se rovněž vychází z individuálních potřeb dítěte, ty se poté s věkem samozřejmě mění, vyvíjí. Přestože by se na první mohlo zdát, že střídavá osobní péče představuje ideální uspořádání péče pro nezletilé dítě v případě rozvodu rodičů, není tomu tak vždy. Proto není vhodné tuto formu péče upřednostňovat či brát jako univerzální, ideální uspořádání.

Bezpochyby pak jde o nejvíce diskutovanou formu péče, která od zavedení shodně vyvolává ať už pozitivní nebo negativní emoce jak u odborné, tak široké veřejnosti. V tomto duchu se mění i postupem času pohled na ní, jako formu péče. Nelze říci, že by soudy zastávaly konstantní názor na střídavou péči, a tedy že by rozhodovaly shodně. Je totiž vždy potřebné posuzovat případ individuální, ve světle potřeb dítěte. Mezi nejčastější argumenty pro střídavou péči patří, že dítě má i po rozvodu rodičů stále právo na péči ze strany svých rodičů ve stejné míře, že dítě po rozvodu nepocítí ztrátu rodiče, naopak že je mu umožněno dále rozvíjet city, které si vybuodovalo ve svém raném dětství a podobně.²⁸

Nesmíme však opomíjet negativa, které spočívají především v neustálém stěhování dítěte kdy, přestože osobní zkušenost nemám, časté argumenty od osob, které střídavou formu péče v minulosti zažili, znějí, že v dětství měli pocit, že nemají domov, resp. se nedokázali ztotožnit s tím, že mají domovy dva.

²⁶ ŠVESTKA, Jiří a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek II. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 551.

²⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. 227 s.

²⁸ ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. Střídavá péče o děti po rozvodu očima psychologa. Právo a rodina, 2005, roč. 7, č. 5, s. 1-4.

Postupem času se střídací péče ukázala jako vhodné uspořádání u rodičů, kteří bydlí ve stejném městě, případně v těsné blízkosti a zároveň zvládají v potřebné míře kooperaci a komunikaci mezi sebou.

Součástí střídací péče je rovněž stanovení výživného pro nezletilé dítě. To na rozdíl od výlučné péče může být stanoveno oběma rodičům, nikomu nebo jen jednomu z rodičů.

Za zmínku k problematice rovněž stojí judikatura Ústavního soudu, neboť v jednom ze svých nálezu formovala závěr, že svěřeni dítěte do střídací péče by mělo být pravidlem, zatímco jiné řešení výjimkou.²⁹ Následně však pod tíhou kritiky bylo toto pravidlo značně omezeno a upravováno judikaturou Ústavního soudu, kdy byla především zdůrazněna individuálnost každého případu a s tím související zájmy a potřeby nezletilého dítěte, nemožnost upřednostňovat určitou formu péče bez ohledu na okolnosti případu a přání konkrétního rodiče.³⁰

2.6.3. Společná osobní péče

Poslední formou osobní péče je společná péče obou rodičů. Tato forma byla zavedena tzv. velkou novelou v roce 1998, společně s péčí střídací. Důvodem byla především reakce na skutečnost, že do té doby ve společnosti existoval předpoklad, že matka je vhodnějším a lepším opatrovníkem dítěte. Rovněž se začalo považovat za nerovnoprávné ustanovit jednoho rodiče opatrovníkem a druhého pouhým návštěvníkem.³¹

Podstata společné péče je taková, že po rozvodu rodiče oba osobně pečují o nezletilé dítě. V pojetí zákona to znamená, že nebude konkrétně rozhodnuto o svěřeni dítěte do péče jednoho z rodičů a poměry dítěte včetně vyživovací povinnosti po dobu po rozvodu nebudou upraveny.³² Zákonem vyžadovaná podmínka pro rozhodnutí o svěřeni dítěte do společné péče je, že s tímto souhlasí oba rodiče. Je totiž zřejmé, že bez vzájemné komunikace rodičů nebude tato forma péče fungovat.

K takovému rozhodnutí v praxi dochází za situace, kdy je dítě ve věku blízkém zletilosti, případně, kdy rodiče i po rozvodu zamýšlejí společně sdílet domácnost. V rámci svých zkušeností jsem se však setkala i s uzavřením dohody o společné péči mezi rodiči, kteří

²⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 26. května 2014, sp. zn. I. ÚS 2482/13

³⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 31. května 2018, sp. zn. IV. ÚS 1286/18

³¹ PAVLÁT, Josef, Uspořádání pozorvodové péče [online], Bulletin-advokacie.cz, 5. prosince 2012 [cit. dne 22. února 2021]. Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/porozvodove-usporadani?browser=mobi>>.

³² HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 1018.

společně nesdíleli nadále domácnost ani se jejich děti neblížili věkem zletilosti, nicméně společná komunikace a důvěra mezi nimi panovala natolik, že nechtěli být v budoucnu svázáni rozhodnutím o styku dítěte s rodiči či výši vyživovací povinnosti. Je však zřejmé, že taková forma péče o dítě je spíše výjimkou již s ohledem na velmi často napjaté vztahy související s rozvodem mezi rodiči dítěte.

3. Modelový případ a způsoby jeho řešení

3.1. Vymezení modelového případu

Zkusme si představit situaci, kterou za svou praxi zažil bez rozdílu každý soudce, mezi jehož spadají řízení ve věcech péče soudu o nezletilé. Dostane spis, ze kterého je zřejmé, že se muž a žena nacházejí před rozvodovým řízením, za trvání manželství se jim narodilo dítě, které je v současné době nezletilé a je třeba upravit péči po dobu před a po rozvodu. Situace je však taková, že rodiče nezletilého dítěte mají mezi sebou velmi napjaté vztahy a nedokážou komunikovat. Jeden společný zájem jim však zůstal, a to právě nezletilé dítě. Problém však je, že oba rodiče mají pocit, že pro nezletilého bude nejlepší, když zůstane právě v jeho péči. K tomu se přidá pár dobře mířených rad od rodiny, přátel, okolí ať za každou cenu docílí výlučné péče, neboť pokud bude dítě svěřeno do střídavé péče, bude nutné se na všem s druhým rodičem domluvit, „nedostane“ výživné a obecně bude druhý rodič silně zasahovat do výchovy nezletilého. K tomu přidejme rozdílný pohled na výchovu dítěte. Na první pohled je zřejmé, že rodiče nebudou schopni uzavřít dohodu a s tou následně předstoupit před soud za účelem schválení, ale naopak jsou připraveni svůj boj dotáhnout do konce.

Pokud se zaměříme na detaily vymezeného případu, tak oba rodiče jsou po hmotné i fyzické stránce schopni zabezpečit péči o nezletilé dítě i samostatně, v minulosti se péči o dítě věnovala především matka, nicméně to bylo zapříčiněno především skutečností, že se nacházela na rodičovské dovolené a poté měla časově méně náročné zaměstnání. Naopak finanční zabezpečení rodiny zajišťoval především otec, ale přesto se podílel i na běžné péči o domácnost, dítě. Dítě je ve věku pěti let. V rozvodovém řízení se rodiče nacházejí především z důvodu nevěry ze strany matky, kterou následně otec vyřešil novou partnerkou. Soužití rodičů je trvale, nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení, a proto se rozhodli ho ukončit.

Během rozpadu manželství však kromě citového ochladnutí vznikaly mezi otcem a matkou časté rozepře na téma výchovy dítěte. Tyto se však do rozvratu manželství nijak více neprojevovaly. Rodinnou domácnost opustil otec, tedy matka s dítětem nadále bydlí v domě, který je ve společném jmění manželů. Dítě tak v současné době bydlí s matkou, přesto se s otcem navštěvuje velmi často, neboť v současné době rodiče bydlí ve vzdálenosti do 15 kilometrů.

Nutno podotknout, že současný stav je velmi nestabilní, neboť péče probíhá dle dohody rodičů v nepravidelných intervalech. Nepravidelnost je zapříčiněna přístupem obou rodičů, kdy matka dítě otci odmítla opakovaně předat do péče poté, co mezi nimi proběhl konflikt a na druhou stranu otec žádá nezletilého vidět v nevhodnou dobu, jako např. když byl nemocný.

Komunikace mezi rodiči není dostatečná, neboť si navzájem nesdělují informace týkající se dítěte. Rovněž si v ní ventilují své frustrace, slovně se napadají apod.

V minulosti se rodiče pokusili uzavřít dohodu o péči o dítě, nicméně bez úspěchu. Shodný závěr měly jednání za kooperace právních zástupců a OSPODU.

Aktuálně tak oba rodiče usilují o výlučnou, individuální osobní péči za stanovení styku s druhým rodičem a oba odmítají od tohoto upustit.

Níže se zaměřím na možné postupy soudu.

3.2. Řešení formy péče bez smíru konfliktu mezi rodiči

V této kapitole práce se budu zabývat situací, kdy soud rozhodne o péči nezletilého dítěte v jeho nejlepším zájmu, nicméně bez zjišťování příčin konfliktu mezi rodiči.

Obecné kritéria pro rozhodování o péči nalezneme v § 906 a § 907 OZ, kde je základní kritérium vymezen zájem dítěte, tento je poté doplněn z ústavní roviny právem rodičů na péči o dítě a jeho výchovu, z druhé strany poté právem dítěte na rodičovskou výchovu a péči a rovněž právo dítěte udržovat pravidelné osobní kontakty s oběma rodiči, není-li to v rozporu s jeho zájmy.^{33 34}

Konkrétní kritéria, které je povinen soud zvážit při rozhodování o formě péče vymezuje § 907 odst. 2 OZ, který stanoví: *„Při rozhodování o svěření do péče soud rozhoduje tak, aby rozhodnutí odpovídalo zájmu dítěte. Soud přitom bere ohled na osobnost dítěte, zejména na jeho vloh a schopnosti ve vztahu k vývojovým možnostem a životním poměrům rodičů, jakož i na citovou orientaci a zázemí dítěte, na výchovné schopnosti každého z rodičů, na stávající a očekávanou stálost výchovného prostředí, v němž má dítě napříště žít, na citové vazby dítěte k jeho sourozencům, prarodičům, popřípadě dalším příbuzným i nepříbuzným osobám. Soud vezme vždy v úvahu, který z rodičů dosud o dítě řádně pečoval a řádně dbal o jeho citovou,*

³³ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

³⁴ Sdělení č. 104/1991 Sb., federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte

rozumovou a mravní výchovu, jakož i to, u kterého z rodičů má dítě lepší předpoklady zdravého a úspěšného vývoje.“

Na soudce jsou tak kladeny velmi vysoké nároky, neboť přestože některá hlediska lze posoudit poměrně snadno za pomoci např. znaleckých posudků, jiná zůstávají na volném posouzení soudce. Jak toho ale reálně docílit? Trefně to vystihuje ve své publikaci doc. Hrušáková, když uvádí, že pokud by měl soudce sám podrobně zkoumat všechny tyto kritéria, potřeboval by se vybavit křišťálovou koulí.³⁵

Je třeba si uvědomit, že zájem dítěte je neurčitý právní pojem, který je aplikován diametrálně odlišně v různých sociálních, kulturních či náboženských podmínkách. Nemůžeme tedy obecně vymezit, co je a není v zájmu dítěte, nýbrž je potřeba zájem dítěte interpretovat ve světle konkrétního případu jako zájem na jeho rozvoji, ochraně a participaci.³⁶

Nejvyšší soud se pokusil vymezit pojem nejlepšího zájmu dítěte jako: *„závazné uvážení soudů, když rozhodují o zaopatření, péči, pomoci či ochraně, jež nejlépe slouží dítěti... K pochopení obsahu této zásady je třeba vzít v úvahu, že čl. 3 odst. 1 Úmluvy vyžaduje, aby nejlepší zájem dítěte byl „předním“ hlediskem při jakékoliv rozhodovací činnosti týkající se dětí. Z užití výrazu „přední“ (primary) a nikoliv „prvořadý“ (paramount) je dovozováno, že nejlepší zájem dítěte má být mezi jinými zájmy zvažován na prvním místě a má mu být dán větší význam než jiným zájmům, nemusí mít nicméně za všech okolností absolutní prioritu (srov. M. Freeman, opus cit., str. 62)... Rozhodování třetích osob o nejlepších zájmech dítěte vychází z uspokojení základních potřeb dítěte (výživa, bydlení, zdraví), jeho rozvoje, názorů a přání dítěte, totožnosti dítěte, citového spojení, jeho zdraví, bezpečí, ochrany, zaopatření, péče, soudržnosti rodiny, trvalosti domova, vazeb dítěte na kamarády, ze školních vztahů, rizik náhradní péče, kulturního pozadí či náboženské víry. Samotné rozhodnutí pak musí sledovat cíl stabilního a nikoliv přechodného řešení, které sleduje skutečně dlouhodobé zájmy dítěte (srov. Determining the Best Interests of the Child: Summary of State Laws. Child Welfare Information Gateway. Washington, 2010, str. 2). Preambule Úmluvy pak prohlašuje, že státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy, uznávají, že v zájmu plného a harmonického rozvoje osobnosti musí dítě vyrůstat v rodinném prostředí, v atmosféře štěstí, lásky a porozumění.“³⁷*

³⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Rodinné právo v aplikační praxi. Rozvod-Děti-Výživné. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2000. 27-28 s.

³⁶ POLÁK, Vladimír, WESTPHALOVÁ, Lenka. Interdisciplinární spolupráce ve věcech péče soudu o nezletilé. Právní rozhledy, 2018, roč. 26, č. 7, s. 241.

³⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. dubna 2012, sp. zn. 30 Cdo 3430/2011-I

K výše uvedeným kritériím, které je soudce povinen při rozhodování zkoumat, především otázce, co je tedy zájmem dítěte, se rovněž v minulosti vyjádřil Ústavní soud: „Zájem a potřeby konkrétního dítěte je třeba posuzovat v každém jednotlivém případě zvlášť a se snahou o minimalizaci negativních důsledků pro dítě [srov. Komentář Výboru OSN pro práva dítěte, jímž interpretoval čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte, „Koncept nejlepšího zájmu dítěte je flexibilní a adaptabilní. Měl by být přizpůsoben a definován individuálně s ohledem na specifickou situaci, v níž se dítě či děti, jichž se věc týká, nachází, přičemž pozornost by měla být věnována jejich osobním poměrům, situaci a potřebám. V rámci individuálních rozhodnutí musí být nejlepší zájem dítěte hodnocen a stanoven ve světle specifických okolností konkrétního dítěte.“ [viz General comment No. 14 (2013)]. Je třeba brát ohled na citovou orientaci dítěte i hodnotu danou stálostí výchovného prostředí a na možnost zachování a rozvíjení jeho citových vazeb k blízkým osobám i v širším okolí, k jeho přátelům a zájmům. V neposlední řadě je třeba vzít v úvahu, a to zejména u malých dětí, který z rodičů o dítě dosud osobně pečoval, dbal o jeho citovou a rozumovou výchovu a v podstatě představoval pro dítě ústřední osobu, k níž je citově připoutáno a jejíž dlouhodobá nepřítomnost je pro něj frustrující. U starších dětí, které jsou již schopny formulovat svá přání a představy o dalším soužití s rodiči, je třeba přihlídnout především k jejich přáním, zvláště pokud korespondují se závěry zjištěnými dokazováním a podloženými stanoviskem opatrovníka.“³⁸ Tento závěr dále doplňuje v dalších rozhodnutích: „Zájmem dítěte je nepochybně, aby bylo v péči toho z rodičů, který uznává roli a důležitost rodiče druhého v životě dítěte a je přesvědčen, že i ten druhý je dobrým rodičem.“³⁹

Již z výše uvedeného lze dospět k závěru, že nelze jasně stanovit, která forma péče o nezletilé je ta vhodná, v nejlepším zájmu nezletilého. Naopak soudy opakovaně dospěly k závěru, že je potřeba ke každému případu přistupovat individuálně. Ku příkladu za situace, kdy je soudem prokázáno, že oba rodiče v minulosti řádně a svědomitě zajišťovali výchovu dítěte po všech stránkách, výchovné prostředky jsou velmi podobné, rodiče se v minulosti podíleli na výchově rovnou měrou, oba mají zájem o nezletilé dítě, zároveň mají hluboký citový vztah k rodičům, je v zájmu dítěte, aby vztah byl zachován v i případě odluky rodičů.⁴⁰

³⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 17. března 2015, sp. zn. IV. ÚS 106/15

³⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 27. ledna 2005, sp. zn. I. ÚS 48/04

⁴⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 30. května 2014, sp. zn. I. ÚS 1506/13-2, bod 25

Z čeho poté soud vychází při zjišťování všech výše uvedených skutečností? Nelze obecně stanovit postup soudu, neboť ten se liší právě případ od případu, soudce od soudce, nicméně obecně při zjišťování těchto skutečností vychází soudce primárně z tvrzení matky a otce, sdělení nezletilého, pokud je ve věku, kdy je schopen své názory konstruovat a interpretovat, znaleckých posudcích, odborných vyjádřeních, zpráv či vyjádření OSPODU apod.

Jsou však tyto zprávy, posudky či výpovědi dostatečné? Jsou prokazatelně schopné odhalit např. ovlivňování dítěte, vztahy v rodině apod.? Domnívám se, že jen tyto otázky by rozsahem přesahovaly mou práci, proto mám za to, že na tyto otázky nedokážu jednoznačně odpovědět. Pravdou však zůstává, že se v minulosti ukázalo, že velké množství znaleckých posudků vykazovalo chybnost, ať už z důvodu použité metodologie či laxnímu přístupu znalce.⁴¹ Shodně pokud se zaměříme na způsob spolupráce OSPODU s rodiči nezletilého dítěte, množství případů, které reálně připadají na jednoho zaměstnance úřadu a prostředky, které mají k dispozici pro zjištění reálného stavu, se domnívám, že rovněž nelze závěry, které orgán činí brát jako závěry činěné na základě nejlepšího zájmu dítěte. Když se totiž podíváme na praxi, OSPOD vychází ve svých závěrech z pohovoru zaměstnance orgánu s rodiči dítěte, případně ze schůzky s dítětem, zpráv ze školy apod., nicméně ne zřídka jsou závěry činěny na základě jedné schůzky. V tomto ohledu poté vyvstává logická otázka, a to jakou váhu může mít závěr, který vychází z tak omezeného množství informací? Přitom je to právě OSPOD, který v samotném řízení působí nejčastěji jako opatrovník, tedy strážce nejlepšího zájmu dítěte.

Má slova poté nelze vnímat jako kritiku ať už soudu nebo OSPODU, neboť jak trefně uvádí řada odborníků: *„Metoda pro projednávání a rozhodování věcí rodinného práva soukromého vychází z premisy, že má-li dítě plně kompetentní a svéprávné rodiče, měli by to být primárně oni, kdo rozhodují o osudu a budoucnosti svého dítěte a k zásahu státu do rodinného života nezletilého dítěte a jeho rodičů by mělo docházet pouze, je-li to nezbytně nutné a v co možná nejmenším rozsahu.“*⁴² Tento předpoklad vychází zejména z čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Proto je pochopitelné, že orgány jako soud či OSPOD by měly

⁴¹ NOVÁK, Tomáš, CORRADINIOVÁ, Simona, VYPUŠTÁK, Radim. Kontakt s dětmi po rozvodu. Jak nepřijít o dítě. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. 56-88 s.

⁴² POLÁK, Vladimír. Možnosti interdisciplinární spolupráce ve věcech péče soudu o nezletilé děti. Rodinné listy, 2018, roč. 7, č. 7, s. 8-9.

zastávat až sekundární roli, neboť jsou to právě rodiče nezletilého, kteří by měli dbát nejlepšího zájmu dítěte před zájmy svými.

K samotnému rozhodování soudu o formě péče. Co se týče vývojové praxe Ústavního soudu, v relativně blízké minulosti došlo k značné proměnlivosti názorů, neboť původní relativně stabilní závěr, který jasně stanovil: *„Svěření dítěte do střídavé výchovy rodičů nesmí být ústupkem jejich vzájemné rivalitě, ale vyjádřením kvalitního a pozitivního vztahu rodičů k dítěti; to předpokládá toleranci, vyspělost a dobrou vůli všech zúčastněných. Rozhodnutí o střídavé výchově nezletilého dítěte by mělo vycházet z jejich společné vůle a dohody, schopnosti spolu komunikovat a spolupracovat a nezapojovat dítě do svých vzájemných problémů.“*⁴³, byl nahrazen závěrem: *„Jsou-li oba rodiče způsobilí dítě vychovávat, mají-li oba o jeho výchovu zájem a pokud oba dbali o jeho výchovu po stránce citové, rozumové a mravní, mělo by svěření dítěte do střídavé péče být pravidlem, zatímco jiné řešení je výjimkou, která vyžaduje prokázání, proč je v zájmu dítěte právě toto jiné řešení.“*⁴⁴

V pořadí druhý závěr však byl postupně naštěstí vyvrácen, neboť je naprosto zřejmé, že byl zkratkovitý, nedostatečný, a především nevystihuje nejlepší zájem dítěte, neboť může a v praxi velmi často nastává situace, kdy rodiče jsou způsobilí dítě vychovávat, mají zájem o výchovu dítěte, dbají o jeho výchovu po všech stránkách, ale přesto bude střídavá péče naprosto nevyhovující pro dítě ať už z důvodu vzdálenosti mezi bydlišti rodičů, psychického stavu dítěte, nedostatečné komunikaci mezi rodiči apod. Soudci se poté dostávali do situace, kdy měli na výběr, zda následovat tento závěr nebo zvolit pro dítě vhodnější formu péče s rizikem, že bude jejich rozhodnutí zpochybňováno. Bohužel poté v praxi často využili tu řekněme jednodušší variantu, aniž by zvážili veškeré další důležitá kritéria.

I díky velké kritice ze strany veřejnosti a odborné veřejnosti poté Ústavní soud ve svých nálezech přehodnotil výše uvedený závěr, resp. tvrzení, že by střídavá péče měla být spíše pravidlem a stanovil: *„Kritériem pro svěření dítěte do střídavé péče není (často jen subjektivní) přání konkrétního rodiče, nýbrž jsou jím především tzv. nejlepší zájmy dítěte (podle čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte), které jako objektivní faktor musí být při rozhodování soudů prioritním hlediskem, přičemž soudy se současně musí snažit nalézt řešení, které nebude omezovat ani právo rodiče zaručené v čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod podle požadavků proporcionality zásahu do jeho základních práv. Splnění kritérií pro nařízení střídavé*

⁴³ Nález Ústavního soudu ze dne 27. ledna 2005, sp. zn. I. ÚS 48/04

⁴⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 26. května 2014, sp. zn. I. ÚS 2482/13

péče je jen vodítkem pro rozhodování obecných soudů, takže jejich splnění nemusí vést vždy k jednoznačnému závěru o jejím nařízení v případě, že obecné soudy ústavně konformním postupem zváží všechny relevantní okolnosti a dospějí k jinému řešení. K těmto okolnostem je třeba řadit i funkční vztahy mezi rodiči, v rodině, a to i po rozvodu manželství nebo rozpadu partnerských vztahů. Skutečnost, že nařízení střídavé péče může v praxi vést ke stabilizaci těchto vztahů a obnovení konstruktivní komunikace rozvedených rodičů, však neznamena, že z tohoto důvodu musí být střídavá péče nařízena. Jestliže obecné soudy takovému požadavku nevyhoví a svůj závěr náležitým způsobem odůvodní, nejde o porušení požadavků plynoucích z čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, a tím spíše z čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte.^{45 46}

Pokud se vrátíme k vymezenému modelovému příkladu, lze předpokládat, že pokud dojde k prokázání, že jsou oba rodiče schopni, ať už po fyzické či psychické stránce, a rovněž ochotni zajistit osobní péči o dítě, ze strany OSPODU bude doporučena s ohledem na věk a zájmy dítěte forma péče střídavá a rodiče budou stále setrvávat na tom, aby dítě bylo svěřeno do jejich výlučné péče, rozhodne soud „ve prospěch obou“ a svěří dítě do střídavé péče.⁴⁷

Druhou možností je dítě svěřit do individuální péče jednoho z rodičů, kdy s ohledem na věk, dosavadní péči, časovou náročnost zaměstnání apod., lze předpokládat, že by dítě bylo svěřeno do výlučné péče matky za stanovení styku s otcem. Tímto řešením soudu mohou nastat dvě situace, a to že se otec smíří nebo nesmíří s rozhodnutím soudu. Mám však za to, že rozhodnutí soudu bude ze strany otce chápáno ve velkém množství situací jako nespravedlnost. Tyto negativní emoce si dále ponese ve vztahu s matkou a lze očekávat, že jistým způsobem jeho frustraci pocítí následně i dítě. Markantně se negativní emoce otce projeví v otázce výše výživného na dítě. Zaznamenala jsem velké množství případů, kdy poté, co se otec cítí jako ten, co prohrál, klesá ochota, jakkoliv přispívat na dítě nad rámec stanoveného výživného soudem. Eskalaci negativních emocí v praxi vidíme při změně okolností na straně dítěte, např. nástup do základní školy, kdy se zvyšují náklady na dítě a logicky matka podává návrh na zvýšení výživného, což otec rezolutně odmítá a má to za

⁴⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 31. srpna 2018, sp. zn. IV. ÚS 773/18-2

⁴⁶ Rozsudek Okresního soudu ve Vsetíně – pobočka Valašské Meziříčí ze dne 22. června 2019, sp. zn. 52 NC 4710/2018

⁴⁷ Rozsudek Okresního soudu ve Vsetíně – pobočka Valašské Meziříčí ze dne 6. srpna 2019, sp. zn. 52 NC 4767/2018

následek jen další zhoršení vztahů mezi rodiči nezletilého.^{48 49} Možná však jen vše výše uvedené reflektuje tvrzení jedné ze soudkyň Okresního soud ve Vsetíně – pobočka Valašské Meziříčí, že peníze jsou i v opatrovnickém řízení až na prvním místě.

Musíme si však uvědomit, že při autoritativním rozhodnutí ze strany soudu, se kterým alespoň jeden rodič zásadně nesouhlasí, forma péče o dítě často nebude fungovat, když tímto nedochází k vyřešení konfliktu mezi rodiči. Obecně zřejmě v těchto případech soudci vsází na předpoklad, že čas situaci uklidní a dojde ke stabilizaci vztahů. Přestože tomu tak velmi často může být, nesmíme opomenout ty případy, kdy k tomu nedojde. Tedy za situace, kdy nedojde k uklidnění vztahů, forma péče nefunguje, následují další návrhy na změnu formy péče, soudní řízení, které napětí ve vztazích jen zvětšuje a závěrem má nejvíce negativních dopadů právě na dítě.

Pokud se však zamyslíme nad celou situací komplexně, domnívám se, že by v praxi nemělo docházet ani oddělení posouzení zájmů rodičů a dítěte, neboť mám za to, že pokud soud nezjistí, co rodiče vede k postojí, který ohledně formy péče zastávají, proč se chovají, jak se chovají a nerozpozná jejich motivaci, může být úsudek soudce ohledně nejlepšího zájmu dítěte značně zkreslený, když se rodiče dítěte obecně za účelem dosažení svého cíle nebojí využít všechny dostupné prostředky.

S výše uvedeným poté souvisí nejdůležitější otázka. Skutečně lze rozhodnout v nejlepším zájmu dítěte, když informace, které jsou soudu předkládány mohou a často jsou ze strany rodičů upraveny k jejich prospěchu? Obávám se, že tohoto i sebevíce empatický, ostražitý, vnímavý soudce není schopen.

3.3. Řešení za pomoci vedení rodičovského konfliktu ke smíru

V této kapitole se podíváme na celou situaci z jiného úhlu pohledu. Co kdybychom se totiž pokusili za kooperace třetích osob o vyřešení sporu mezi rodiči dítěte tak, aby byli dále schopni rozvinou debatu o nejlepším zájmu dítěte, tedy i debatu o formě osobní péče o dítě a nemuselo tak dojít k autoritativnímu rozhodování soudce proti vůli minimálně jednoho z rodičů, když je zřejmé, že soudce je schopen jen stěží posoudit veškeré aspekty případu, tak aby bylo o formě péče dítěte skutečně rozhodnuto v nejlepším zájmu.

⁴⁸ Rozsudek Okresního soudu v Přerově ze dne 8. prosince 2020, č. j. 0 Nc 30164/2016-178

⁴⁹ Rozsudek Okresního soudu v Olomouci ze dne 23. října 2017, č.j. 8 Nc 112/2017-120

V této kapitole pak vymezím několik metod, které by v praxi mohly vést k vyřešení konfliktů mezi rodiči, což by poté mohlo mít za následek uzavření dohody o formě péče o nezletilé dítě nebo přinejmenším snížení napětí v rámci řízení před soudem, kdy o péči dítěte rozhoduje soud. Na závěr se vrátím k vymezenému modelovému příkladu a navrhnu postup řešení.

Než se pustím do popisu metod, které jsem si pro svou práci vybrala pro přiblížení, a ve kterých já sama vidím potenciál pro řešení rodičovského konfliktu za účelem dosažení smíru, musíme se zamyslet nad podstatou a motivací rodičů pro rodičovský konflikt, když tyto skutečnosti mohou být dále zásadní pro výběr jednotlivé metody řešení sporu.

Motivace může být různá, ku příkladu pomsta, zisk financí, špatné pochopení právní úpravy, snaha dokázat si vlastní důležitost a kvality, snaha ovládat bývalého partnera před dítětem, snaha „mít dítě jen pro sebe“, snaha „vymazat bývalého partnera ze života“, strach či skutečně jen nejlepší zájem dítěte, a mnoho dalšího.⁵⁰

Z podstaty konfliktu můžeme rozdělit konflikt na vycházející z rozdílných názorů na výkon rodičovství a vycházející z osobní nevraživosti. Není však výjimkou, že konflikt vycházející z rozdílných názorů na rodičovství, výchovu přejde v konflikt osobní.⁵¹

V závislosti na motivaci a podstatě konfliktu by měli být vyškolení odborníci schopni navrhnout konkrétní metodu či postup.

Níže si tedy rozebereme některé z metod, které vedou rodičovský konflikt ke smíru.

3.3.1. Mediace

Počátky mediace sahají do 60. let 20. století, kdy se tato metoda začala prvně využívat ve Spojených státech amerických. K rozšíření poté došlo v 80. letech 20. století. Jasnou definici mediace nenalezneme, existuje však několik znaků, které by měly být naplněny, aby šlo proces za mediaci označit. Obecně jde o mediaci označit jako neformální komunikační a kooperační proces, jehož se účastní třetí osoba, mediátor, za účelem dosažení společného řešení. Mediátor tedy nepředstavuje účastníka konfliktu, pouze působí jako podpora při hledání řešení zvenčí, tedy mimo okruh osob, které jsou součástí rodičovského konfliktu a rovněž nemá žádnou odpovědnost za konečné rozhodnutí.⁵²

⁵⁰ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Dítě v rodičovském konfliktu. Jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu. Praha: Leges, 2019. 67-78 s.

⁵¹ Tamtéž. 58-63 s.

⁵² Tamtéž. 245-246 s.

Mediace je velmi flexibilní metoda, protože ji lze využít před zahájením soudního řízení nebo kdykoliv v průběhu.⁵³ Dále může být rodičům doporučena OSPODEM, advokáty, známými a podobně, protože jde o velmi rozšířenou metodu řešení sporu.

V širším úhlu pohledu může být mediace vnímána jako pouhé zprostředkování, což v mnoha případech je právě potřebné u rodičovských konfliktů, neboť v těchto případech chybí zprostředkování rozhovoru nestrannou osobou, za účelem sdělení informací, obnovení komunikace apod. Nad to může být využita jenom jako doplněk komplexního řešení situace.⁵⁴

Přístupy k rodinné mediaci se liší podle toho, jak může být prováděna v závislosti na podobě či cílů mediace. Mezi tradiční přístupy patří mediace facilitativní, jejíž podstatu tvoří skutečnost, že mediátor je pouze zprostředkovatel komunikace stran s cílem dosáhnout vzájemné dohody. Dalším přístupem je přístup evoluativní, kdy mediátor hodnotí celou situaci a řešení, které strany navrhují. Dále rozlišujeme mediaci terapeutickou, která má za cíl zlepšit vztahy nikoliv nalézt nutně řešení a mediaci narativní, která si staví za cíl nalézt, pochopit a vyřešit příčinu problému. Nesmíme opomíjet i přístup transformativní, který zdůrazňuje dynamickou povahu konfliktů, a proto se snaží změnit způsob, jakým se rodiče navzájem chápou, mediátor pomáhá změnit způsob jejich interakce z negativní na pozitivní a konstruktivní, přičemž dosažení dohody je vnímáno jako sekundární účinek.⁵⁵

V české právní úpravě nalezneme mediaci v ZOM, kterým byla implementována směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech. V tomto poté nalezneme legální definici mediace, konkrétně ZOM vymezuje mediaci jako *„postup při řešení konfliktu za účasti jednoho nebo více mediátorů, kteří podporují komunikaci mezi osobami na konfliktu zúčastněnými (dále jen „strana konfliktu“)* tak, aby jim pomohli dosáhnout smírného řešení jejich konfliktu uzavřením *mediační dohody*“.⁵⁶ ZOM se však aplikuje pouze na mediace, které provádějí zapsaní mediátoři, ti jsou evidováni v seznamu vedeném Ministerstvem spravedlnosti.⁵⁷ Speciální režim mají rovněž mediátoři, kteří se věnují tzv. rodinným mediacím, tedy konfliktům, které

⁵³ VOŇKOVÁ, Jiřina. Postavení mediace v české společnosti. Právo a rodina, 2001, roč. 3, č. 10, s. 1-2.

⁵⁴ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Dítě v rodičovském konfliktu. Jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu. Praha: Leges, 2019. 246 s.

⁵⁵ HOLÁ, Lenka a kol. Rodinná mediace v České republice. 1 vydání. Praha: Leges, 2014. 121-130 s.

⁵⁶ § 2 písm. a) ZOM

⁵⁷ § 1 ZOM

vyplývají z rodinných vztahů.⁵⁸ Ti musí na rozdíl od zbylých zapsaných mediátorů složit zkoušku z rodinné mediace, z důvodu specifické povahy konfliktů.⁵⁹

Výše uvedené informace o právní úpravě mediace v České republice nelze vykládat tak, že jediná přípustná mediace je dle ZOM. V praxi může mediace proběhnout na základě dohody stran s mediátorem, který není zapsán v příslušném seznamu, nicméně v případě, že je stranám sporu nařízena mediace ze strany orgánů, musí být orgánem vybrán mediátor dle ZOM.

Mezi hlavní principy mediace poté spadá princip dobrovolnosti, neveřejnosti, aktivní zapojení stran, nestrannosti a nezájatosti mediátora či princip převzetí odpovědnosti účastníky mediace.⁶⁰ K principu dobrovolnosti je však nutné poznamenat, že ho nelze vykládat zcela restriktivně, když podle právní úpravy lze rodičům dítěte nařídit účast na mediačním jednání či první setkání s mediátorem.⁶¹

V určitém úhlu pohledu lze v mnoha případech pohlížet na soudce jako mediátory, když jim zákon ukládá povinnost, aby na rodiče působili a snažili se je přivést ke smírnému řešení.⁶² Nicméně mediace soudců jako taková v České republice, na rozdíl od jiných zemí, zákonem upravena není, a naopak ji v rámci probíhajícího řízení soudce v pravém slova smyslu užívat nesmí. Za zmínku však stojí tzv. integrovaná mediace, která v minulosti vznikla z aktivity soudce Arthura Trossena, jenž si uvědomoval, že jeho rozhodnutí neřeší konflikt mezi rodiči, a navíc je založeno na tvrzení, které jsou pro rozhodnutí nedostačující. Proto dal vzniku integrované mediace, která spočívá v tom, že soudce využívá mediační techniky, aby rodičům pomohl nalézt společné řešení, nicméně pokud se to v rámci soudního řízení nepodaří, doporučí soudce externího mediátora, s jehož pomocí mohou rodiče nalézt společné řešení v nejlepším zájmu dítěte.⁶³

Výhodu mediace v rodinných konfliktech vidím už jen v tom, že přestože nedojde k uzavření dohody mezi rodiči, může mediace rodičům ukázat, že je možné spolu vycházet a hledat řešení.

⁵⁸ § 2 písm. b) ZOM

⁵⁹ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Dítě v rodičovském konfliktu. Jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu. Praha: Leges, 2019. 247-248 s.

⁶⁰ Tamtéž. 248-251 s.

⁶¹ § 13 odst. 1. písm. d) ZOSPOD, § 474 odst. 1 ZŘS

⁶² § 474 odst. 1 věta první ZŘS

⁶³ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Dítě v rodičovském konfliktu. Jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu. Praha: Leges, 2019. 252-254 s.

Praktické využití rodinné mediace dle mého závěru nelze jasně vymezit, neboť je skutečně široké. Za vhodnou metodu osobně považuji mediaci v případě, že se rodiče nedokážou dohodnout na podstatných záležitostech týkajících se dítěte, např. na škole, kterou bude dítě navštěvovat. Mám za to, že mediace může poskytnout relativně rychlé a bezpečné řešení nastalého stavu. Rovněž mediace může být využita v případě konfliktu rodičů týkající se péče o dítě, kdy např. otec trvá na střídavé péči, přestože změnil své bydliště v řádu několika desítek kilometrů od bydliště dítěte.

Určité úskalí mediace vidím v tom, že mediátor nenes zodpovědnost za uzavřenou dohodu a rovněž nemusí být odborníkem na právo. V praxi tedy může nastat situace, že rodiče dítěte dospějí k dohodě, k jejíž platnosti je potřeba schválení soudu, ten však dohodu odmítne, neboť není v souladu s právem a nejlepším zájmem dítěte. Domnívám se, že tato skutečnost může v rodičích vyvolat další negativní emoce, které rozhodně nepovedou ke zlepšení stavu. Dále mediátor není účastníkem řízení, a tedy může pracovat pouze s informacemi, které mu sdělí rodiče a nad to se samotné mediace v případě, že s tím nebudou souhlasit rodiče, nemusí účastnit ani dítě.⁶⁴ V tomto ohledu pak jasně vyvstává otázka, jak může mediátor jakožto nestranná, neutrální osoba, zajistit, že výsledná dohoda rodičů bude v nejlepším zájmu dítěte? Je nutné totiž poukázat na skutečnost, že v mnoha případech uzavřená dohoda mezi rodiči sice představuje pouze soukromoprávní dohodu, která není vymahatelná, dokud není soudem schválena, nicméně ve zbylých případech, kde platná právní úprava nevyžaduje schválení soudem např. u dohody rodičů, kteří ukončili společné soužití, nicméně neuzavřeli manželství, o formě péče dítěte nesezdané páry, představuje dohoda uzavřená v rámci mediace řešení konečné.

3.3.2. Metoda collaborative law

Původ této metody pochází ze Spojených států amerických, kde v 80. letech 20. století Stue Webb, advokát specializující se na rodinné právo a mediátor přišel s myšlenkou, že by rodinněprávní rozepře mohly být řešeny bez nutnosti soudního řízení tak, že za spolupráce několika osob se snaží strany sporu přivést k co možná nejrychlejšímu a nejefektivnějšímu řešení jejich problému. Později se využitelnost rozšířila i na obchodní či pracovněprávní vztahy, spory plynoucí z práva duševního vlastnictví a mnoho dalších oblastí. Podstata metody spočívá

⁶⁴ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Dítě v rodičovském konfliktu. Jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu. Praha: Leges, 2019. 255-256 s.

v tom, že se uplatní před samotným soudním řízením a v ideálním případě je výsledek, dohoda pouze schválena soudem. Hlavní iniciátory v této metodě jsou advokáti stran. Před uzavřením dohody je samozřejmě stranám ponechán prostor pro vyjádření svých přání, představ a názorů. V průběhu jednání obě strany spolupracují, aktivně se zapojují do procesu a výsledná dohoda představuje řešení ku prospěchu obou. Dále počet schůzek není předem omezen, přičemž v průběhu procesu může advokát svému klientovi být aktivně nápomocen, konzultovat s ním jednotlivé dopady řešení, posuzovat návrhy druhé strany atd. Takovéto řešení sporu představuje jednoznačně v porovnání se soudním řízením časově i finančně méně náročnou variantu.⁶⁵

Je třeba si však uvědomit, že tato metoda má své uplatnění pouze za situace, kdy strany sporu upustí od soudního řešení problému a mají zájem na zachování vzájemných slušných vztahů i po vyřešení konfliktu, což lze označit jako maximálně žádoucí v případě rodičovských konfliktů.⁶⁶

Možnost využití já osobně vnímám např. v situaci, kdy mezi rodiči dítěte dojde k dohodě o formě péče, nicméně mají odlišnou představu o výši výživného. Za této situace, pokud budou dostatečně edukováni advokáti, mohli by rodičům navrhnout metodu collaborative law. Na společných schůzkách rodičů by po zjištění majetkových poměrů rodičů, mohla být nastíněna výše výživného ze strany advokátů, kterou by pravděpodobně soud v případě soudního rozhodování určil a obecně by mohly být vyjasněny příčiny nesouhlasu. Výsledkem by poté mohla být dohoda rodičů, kterou by soud pouze schválil, případně pokud takového souhlasu není třeba ani by se na soud neobraceli.

Nevýhody této metody spatřuji především v tom, že musí proběhnout před samotným soudním řízením a k uskutečnění je potřeba advokátů, kteří tuto metodu nejenže znají, nýbrž i praktikují. Rovněž je diskutabilní, jestli se nám nevytrácí prvek nejlepšího zájmu dítěte, neboť advokáti ve sporu zastupují oprávněně zájmy svých klientů.

3.3.3. Případové konference

Klíčovou roli v této metodě zastávají odborníci, kdy stěžejní úlohu mají pracovníci OSPODU, případně zaměstnanci neziskových organizací. V české právní úpravě nalezneme

⁶⁵ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Dítě v rodičovském konfliktu. Jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu. Praha: Leges, 2019. 256-258 s.

⁶⁶ BUKAČOVÁ, Stanislava. Mimosoudní řešení sporů metodou collaborative law – právem spolupráce [online]. collaborativelaw.cz, 24. září 2015 [cit. 6. března 2021]. Dostupné na <<http://collaborativelaw.cz/index.html>>.

možnost pracovníků OSPODU pořádat případové konference na základě § 10 odst. 3 písm. e) ZOSPOD. Nutno však podotknout, že zákon přesně nespecifikuje podobu, v jaké mají případové konference probíhat. Rovněž předpokladem pro využití konferencí dle výše uvedeného ustanovení je, že bude dítě vyhodnoceno jako dítě ohrožené⁶⁷, což se v souvislosti s konflikty rodičů ohledně péče zpravidla nestává.⁶⁸

Charakteristické pro případové konference je určitá míra formálnosti. Nad to je nutné rozlišovat pozici iniciátora, svolavatele, organizátora a moderátora. Iniciátorem je ten, kdo dá podnět ke konání konference, nejběžněji se jedná o osobu, která rodinu a poměry v ní zná, tedy nejčastěji OSPOD, škola, nezisková organizace apod.⁶⁹ Svolavatel stanovuje cíle, zajišťuje provedení, seznamuje osoby zúčastněné s podstatou konference. Přestože není vyloučeno, že svolavatelem může být kdokoli, v praxi nejčastěji půjde o OSPOD. Organizátorem je poté subjekt, který zajišťuje praktické záležitosti, jako místo, čas konference. Poslední uvedený, moderátor, řídí samotný průběh konference tak, aby všechny osoby dostaly stejný prostor k vyjádření a usměrňuje diskusi za účelem dosažení vytyčeného cíle. Samozřejmě tyto funkce může a v praxi také často plní jeden subjekt. Další podstatná skutečnost týkající se případových konferencí je, že na rozdíl od jiných metod mohou případové konference proběhnout bez širších rodinných příslušníků, případně i bez rodičů.⁷⁰

Celý proces poté začíná stanovením cíle, tedy toho, co má být dosaženo v průběhu jednání. Jakmile jsou zajištěny technické záležitosti konference, jako např. termín a místo konání, vytvořen seznam odborníků, kteří budou přizváni, organizátor připraví tzv. kazuistiku případu, ta zjednodušeně zaznamenává přehled nejpodstatnějších skutečností a událostí, ke kterým doposud došlo a které mohou být podstatné. Tento přehled obdrží všechny zúčastněné osoby, aby se s ním mohly seznámit.⁷¹

⁶⁷ § 6 ZOSPOD

⁶⁸ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Dítě v rodičovském konfliktu. Jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu. Praha: Leges, 2019. 261-262 s.

⁶⁹ KOTRČOVÁ, Světluše. Případové konference v praxi sociálních pracovníků oddělení sociálně-právní ochrany dětí Magistrátu města Hradec Králové [online]. Hradec Králové: Magistrát města Hradec Králové [cit. 6. března 2021]. Dostupné na <http://socialnipracovnici.cz/public/upload/image/pracovn%C3%AD_den_-_p%C5%99%C3%ADpadov%C3%A9_konference.pdf>.

⁷⁰ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Dítě v rodičovském konfliktu. Jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu. Praha: Leges, 2019. 261-263 s.

⁷¹ ŠTASTNÁ, Martina. Metodika případových konferencí města Chrudim formou case managementu [online]. Chrudim: Šance pro tebe, o.s. [cit. 7. března 2021]. Dostupné na <<http://www.knihovnanrp.cz/wp-content/uploads/2017/03/publikace-160.pdf>>.

Poté je vedení, jak uvádím výše, na moderátorovi, který prvotně zopakuje důvod, cíl, shrne dosavadní vývoj situace apod. Kýženým cílem je poté, co je všemi sdělen názor na věc, jsou vyjasněny všechny otázky zúčastněných, předneseny návrhy a stanoviska, vytvoření společného plánu řešení rodinné situace.⁷²

Případová konference představuje propojení partnerského a podporujícího přístupu v moderních systémech ochrany dětí a interdisciplinární spolupráce.⁷³ Podstata celé konference vychází ze snahy příslušného sociálního pracovníka, případně jiné osoby, pomoci rodině vyřešit stávající situaci s využitím všech do případu zapojených subjektů. V tomto procesu by však osoby, jenž se konflikt či spor týká měly aktivně zapojit, neměli by pouze přihlížet a čekat na konečné rozhodnutí ostatních. Výstupem celého procesu by poté měl být individuální plán.⁷⁴

Možnost uplatnění metody vidím ku příkladu za situace, kdy je dítě svěřeno do výlučné péče matky, s čímž otec dítěte nesouhlasí a opakovaně žádá o úpravu formy péče, rodiče spolu nekomunikují a vzájemné vztahy jsou napjaté. Přestože chce dítě trávit více času s otcem, matka se snaží s ohledem na negativní pocity vůči otci dosáhnout pravého opaku. Dítě, které situaci vnímá poté začne své frustrace, negativní pocity ventilovat agresí, nezájmem o školu, své povinnosti apod. Změnu chování zaznamená i jeho učitelka na základní škole, která je informována ze strany rodičů o probíhajících konfliktech, a protože rozhovory s rodiči nevedou k žádnému smysluplnému řešení, rozhodne se oslovit OSPOD. Pracovnice OSPODU ověří celou situaci a poté, co je dítě zařazeno do evidence jako ohrožené dítě⁷⁵ navrhne případovou konferenci, které by se měli účastnit jednak rodiče nezletilého, pracovnice OSPODU, učitelka, advokáti rodičů a psycholožka pedagogicko-psychologické poradny. V rámci konference bude rodičům vysvětlena příčina chování dítěte a následky, které jejich chování u nezletilého působí. Výstup konference poté může být závazek rodičů vyřešit otázku péče o nezletilé v konkrétní lhůtě, aby nedocházelo k dalším průtahům a stresovým situacím u nezletilého. Matka se nad

⁷² ROGALEWICZOVÁ, Romana. Dítě v rodičovském konfliktu. Jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu. Praha: Leges, 2019. 265 s.

⁷³ Manuál k případovým konferencím. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011. [online]. [cit. 1. března 2021]. Dostupné na <<https://www.mpsv.cz/documents/20142/954480/manual.pdf/acf5d4a4-2427-aff8-c229-e2a2ce81f5db>>. 7 s.

⁷⁴ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Dítě v rodičovském konfliktu. Jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu. Praha: Leges, 2019. 265 s.

⁷⁵ § 6 písm. a) ZOSPOD

to zaváže umožnit otci více osobního styku s dítětem a učitelka bude souhlasit, že dítěti bude věnovat více pozornosti.

Velkou výhodou případových konferencí spatřuji v tom, že tato metoda zapojuje jednak osoby, jenž se konflikt týká, tak subjekty z řad odborníků. Lze tedy předpokládat, že výsledným plánem nebude sledován pouze záměr rodičů, nýbrž budou posouzeny všechny aspekty z odborného hlediska, především nejlepší zájem dítěte.

Určitou nevýhodu metody spatřuji v nejasném vymezení průběhu zákonem a zákonně vázanosti k ohroženému dítěti. Rovněž skutečnosti, že ve většině případů musí aktivita, případně spolupráce vycházet především od pracovníků OSPODU, když je zřejmé, že s množstvím případů a náročností celého procesu může v praxi klesat ochota proces započít.

3.3.4. Rodinné konference

Rodinné konference představují společně s případovými konferencemi zvláštní metodu řešení komplikované rodinné situace. Počátky této metody pocházejí z Nového Zélandu, nicméně v současné době mají uplatnění přibližně ve dvou desítkách zemí, běžnou metodu řešení rodinných problémů představují v Austrálii, Spojených státech amerických, Norsku či Kanadě.⁷⁶

Podstatou rodinných konferencí je, že probíhají zcela dobrovolně a za aktivní účasti rodinných příslušníků. V praxi však nejde o metodu, kterou by bylo možné zařadit do schématu práce s rodinou, rodině může být poskytnuta asistence při realizaci, nicméně vlastní iniciativa musí vždy vycházet od jednotlivých příslušníků rodiny. Zjednodušeně je tedy přeneseno těžiště řešení problému na rodinu jako celek, tedy nikoliv na třetí osobu, odborníka.

Jelikož se však nacházíme uprostřed konfliktu, třetí osobu metoda zcela nevyklučuje, naopak jsou to právě třetí osoby, ať už OSPOD, advokát, psycholog, kteří tento způsob řešení doporučí, případně vysvětlí veškeré okolnosti apod. Samotné konference se poté účastní všichni členové rodiny, kterých se konflikt nějak dotýká, případně mohou pomoci konflikt vyřešit. Samotný proces se zahajuje vymezením tématu, kterým se budou všichni přítomní zabývat a určením okruhu osob, které se budou rodinné konference účastnit.⁷⁷

⁷⁶ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Dítě v rodičovském konfliktu. Jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu. Praha: Leges, 2019. 268 s.

⁷⁷ Tamtéž. 268-269 s.

Rodinné konference mohou mít mnoho podob v závislosti na okruhu zapojených osob, odborníků, kteří mohou být přizváni.⁷⁸

Dále je nelze chápat jako jeden nedílný celek ve smyslu, že by se každého dílčího jednání musely účastnit všechny zapojené osoby, naopak v průběhu konference může dojít k soukromému jednání jen některých rodinných příslušníků, kterým nebudou ostatní přítomni. Konečná dohoda však má být společná a mají s ní souhlasit všichni rodinní příslušníci.⁷⁹

Fungování rodinných konferencí se podstatou velmi blíží případovým konferencím, rozdílnost spočívá především v okruhu účastníků, kdy v případě rodinných konferencí jsou odborníci z různých oborů nahrazeni členy rodiny. Zcela zásadní rozdílnost dále představuje odpovědnost vytvoření a přijetí plánu řešení, neboť tato v případě případových konferencí spadá k tíži odborníků.⁸⁰

Potenciál využití metody vidím v situacích, kdy jsou do sporů zapojeni další členové rodiny, typicky prarodiče dětí, kteří mají výhrady vůči chování manžela či manželky svého dítěte. Půjde např. o případy, kdy prarodiče žijí v jednom domě s rodiči dítěte a vzájemné spory mezi rodiči vnímají v každodenním životě. Není výjimkou, že se poté začnou zapojovat s dobrým úmyslem do sporů rodičů dítěte, nicméně většinou působí spíše jako rušivý element, podporovatelé jedné straně a nevedou spor k usmíření. V této situaci by poté bylo vhodné do plánu, jak konflikt řešit, zapojit aktivně i prarodiče a rovněž jim vysvětlit důsledky jejich chování na dítě.

Z kritického úhlu pohledu si je nutné uvědomit, že rodinnou konferenci nelze využít ve vyhrocených konfliktech mezi rodiči, neboť v praxi nebudou připraveni do probíhajícího sporu svolat širší členy rodin. Dále je nevýhodou velmi nízký prvek odbornosti, když obvykle je přítomným odborníkem pouze sociální pracovník.⁸¹

3.3.5. Interdisciplinární spolupráce

Interdisciplinární spolupráce, někdy označovaná též jako meziodvětvová, je založena na myšlence propojení a provázanosti profesí, kteří se v rámci řešení problému usilují

⁷⁸ HUNTSMAN, Leone. Family group conferencing in a child welfare context. Literature review, Ashfield: Centre for Parenting & Research, 2006, s. 5-10.

⁷⁹ MATOUŠEK, Oldřich, PAZLAROVÁ, Hana. Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny. 2. vydání. Praha: Portál, 2014. 180-183 s.

⁸⁰ HOLÁ, Lenka a kol. Rodinná mediace v České republice. 1 vydání. Praha: Leges, 2014. 111-113 s.

⁸¹ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Dítě v rodičovském konfliktu. Jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu. Praha: Leges, 2019. 269-272 s.

o efektivní, rychlé a účinné dosažení stejného cíle. Vychází z myšlenky, že není dostačující vyřešit rodičovský konflikt pouze úpravou poměrů k dítěti, aniž by došlo k vyřešení problémů mezi rodiči, když tyto by mohly v budoucnu dál vyvolávat další konflikty.⁸²

Interdisciplinární spolupráce tak propojuje kompetence jednotlivých profesí, se kterými se účastníci rodičovského konfliktu mohou setkat. Účelem této metody je efektivnější přístup a řešení případů, znalost a vymezení kompetencí zástupců těchto profesí a rovněž vzájemné prohlubování těchto profesí. Metoda vychází z teze, že jednotlivé profese by se neměly stát nástrojem pro vzájemný boj, nýbrž by měly sloužit jako pomocníci k zvládnutí jejich společného konfliktu, případně řízení tohoto konfliktu převzít.⁸³

Pokud se totiž zamyslíme nad jednotlivou úlohou odborníků, se kterými mohou rodiče v rámci konfliktu týkajícího se péče o dítě přijít do kontaktu, je zřejmé, že jejich poslání a přístup se značně liší. Ku příkladu u advokátů je primární úkol hájit zájmy klienta⁸⁴, OSPOD by měl zase zároveň hájit zájmy dítěte⁸⁵, na druhou stranu být rodičům k dispozici, pomáhat jim hledat řešení složité situace, být jim k dispozici⁸⁶ a dokonce je v některých situacích kontrolovat, ukládat povinnosti a sankce.⁸⁷ Dalším subjektem je soudce, který má jednat v zájmu dítěte⁸⁸, ale zároveň je tlačěn k co možná nejrychlejšímu ukončení řízení.

Tato odborná roztržičnost, odlišné postupy a zájmy na straně odborníků způsobují zdlouhavost soudního řízení a celkově řešení konfliktu mezi rodiči.⁸⁹ I když dítě nemusí být po celou dobu trvání v přímém kontaktu s jednotlivými odborníky, dopady zdlouhavého řešení konfliktu beze sporu v konečném důsledku pocítí.

Jedním z prvních systémů interdisciplinární spolupráce, který byl detailně popsán co do vzniku i postupů je Cochemská praxe. Vznikla jako německý způsob řešení rodičovských

⁸² ROGALEWICZOVÁ, Romana. Interdisciplinární spolupráce při řešení rodičovských konfliktů [online]. Bulletin-advokacie.cz, 13. února 2018 [cit. dne 10. března 2021]. Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/interdisciplinari-spoluprace-pri-reseni-rodicovskych-konfliktu>>.

⁸³ BRZOBOHATÝ, Robin a kol. Interdisciplinární spolupráce v nejlepším zájmu dítěte [online]. umpod.cz [cit. 10. března 2021]. Dostupné na <https://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/Evropsky_projekt_Rozvoj_partnerstvi/Sborniky/Interdisciplinari_spoluprace_v_nejlepsim_zajmu_ditete.pdf>. s.1

⁸⁴ § 16 odst. 1 ZO

⁸⁵ § 5 ZOSPOD

⁸⁶ § 9 a 11 ZOSPOD

⁸⁷ § 12 a 13 ZOSPOD

⁸⁸ § 471 odst. 2 ŽŘS

⁸⁹ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Interdisciplinární spolupráce při řešení rodičovských konfliktů [online]. Bulletin-advokacie.cz, 13. února 2018 [cit. dne 10. března 2021]. Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/interdisciplinari-spoluprace-pri-reseni-rodicovskych-konfliktu>>.

konfliktů na počátku 90. let 20. století v obvodu soudu ve městě Cochem, od toho pak název Cochemská praxe. Původní myšlenka byla zefektivnit spolupráci, přičemž následně se tato praxe stala myšlenkových základem pro velkou novelu zákona v Německu, který upravuje procesní otázky řízení ve věcech rodinných. Potřeba zavést vhodnější způsob řešení rodičovských konfliktů v Německu vycházela především z faktu, že podle německé právní úpravy, která platila do roku 1998, soudy v případě rozvodu rodičů rozhodovali o tom, na koho z rodičů budou přenesena práva a povinnosti, tedy optikou českého práva, který z rodičů ztratí rodičovskou odpovědnost, a který nikoliv. Tato skutečnost pochopitelně vyhrocovala konflikt mezi rodiči do takové míry, že mnohdy neměly soudy na výběr z důvodu špatných vztahů, ovlivňování apod. než, rozhodnout o tom, že se dítě po nějakou dobu nemůže s druhým rodičem stýkat vůbec nebo jen v omezené míře. Důsledky rodičovského konfliktu pak měly obrovské a neblahé účinky na dítě.⁹⁰

Z uvedených důvodů se proto v roce 1992 rozhodli pracovníci rodinné poradny fungující v tomto městě spojit síly s pracovníky OSPODU a vypořádat se s nastalou situací. Za tímto účelem svolali konferenci, které se účastnili zástupci všech profesí a institucí, kteří v rámci rodičovského konfliktu participují. Hlavním posláním konference bylo odstranění deziluzí, chybných představ jednotlivých odborníků týkajících se zbylých profesí a snaha zjistit, zda je možné nastavit rámec spolupráce mezi nimi.⁹¹ Právě zde vznikl stěžejní zárodek pro samotný vznik Cochemského modelu, kdy všichni zúčastnění sdíleli myšlenku, že pouze kooperací je možné dosáhnout stavu, kdy dítě rozvodem nepřijde o ani jednoho z rodičů, nebude se muset smířovat s odcizením.⁹²

Výstupem celého procesu byla o rok později, v roce 1993, Cochemská dohoda, jejíž obsahem byla formulace základních poznatků, zásad, cílů a nástrojů praxe, ve světle závazku zúčastněných osob jednat v jejím duchu při řešení rodičovského konfliktu.⁹³

Cochemská praxe je tak založena na interdisciplinární spolupráci, když do řešení rodičovského konfliktu zapojuje zejména advokáty, OSPOD, soudní znalce, odborné poradny

⁹⁰ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Interdisciplinární spolupráce při řešení rodičovských konfliktů [online]. Bulletin-advokacie.cz, 13. února 2018 [cit. dne 10. března 2021]. Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/interdisciplinari-spoluprace-pri-reseni-rodicovskych-konfliktu>>.

⁹¹ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Představení Cochemské praxe. Rodinné listy, 2015, roč. 4, č. 7, s. 6-8.

⁹² RUDOLPH, Jürgen. Ty jsi moje dítě. „Cochemská praxe“ cesty k lidštějšímu rodinnému právu [online]. Cochem.pro [cit. dne 10. března 2021]. Dostupné na <<http://www.cochem.pro/ty-ysi-moje-dite.pdf>>.

⁹³ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Představení Cochemské praxe. Rodinné listy, 2015, roč. 4, č. 7, s. 6-8.

a v neposlední řadě soudce.⁹⁴ Celkově by poté zástupci jednotlivých profesí měli tvořit jeden funkční celek. Výstižné je přirovnání tohoto funkčního celku k automobilu, kdy soud je označuje sice za motor, nicméně automobil není schopen jízdy, když mu chybí i pouhé jedno kolo, byť by jeho ostatní části měly tu nejlepší kvalitu.⁹⁵

Za dobu existence Cochemské praxe zanechal model nesmazatelnou stopu nejenom v samotném Německu. Ve velmi krátké době se metoda po vzoru Cochemské praxe rozvinula v dalších krajích upravena dle místních a osobních hledisek tak, aby spolupráce mohla fungovat co nejlépe. Obliba této metody v Německu rostla jednak u odborné veřejnosti, tak u samotných rodičů účastníků se konfliktu.⁹⁶ Proto si prakticky každý soud vypracoval metodu společného postupu participujících profesí vždy s ohledem na specifika dané oblasti.⁹⁷

Pokud se nyní zaměříme na fungování interdisciplinární spolupráce v České republice, tak zjistíme, že model už není vnímán jako nesmyslný, zdlouhavý, nevyhovující či nemožný. Naopak u nás stále roste počet soudů, které počínají aplikovat interdisciplinární spolupráci. Prvními, kdo začal tento model dostávat na našem území do povědomí, byli zakladatelé spolku Cochem.cz. Ti v období let 2014 až 2015 nejenom založili zmíněný spolek, ale i uspořádali první konferenci v Poslanecké sněmovně za přítomnosti jednoho ze zakladatelů Cochemské praxe v Německu, Jürgena Rudolpha.⁹⁸

Počátky aplikace interdisciplinární spolupráce poté nalezneme v roce 2016, kdy se místopředseda Okresního soudu v Novém Jičíně, Vlastimil Polák, rozhodl postupně začlenit a aplikovat kroky, které měly vést k tomu, aby bylo možné model na soudu praktikovat. Jeho pohnutky ke změně zavedeného systému u něho vycházely jednak z objektivních okolností např. počet soudců, když narostl počet neskončených věcí v jednotlivých soudních odděleních, začaly se prodlužovat doby řízení či se zvýšilo množství návrhů na nařízení předběžného opatření, soudci si byli vědomi, že řízení v těchto věcech péče soudu o nezletilé dítě trvají nejdéle, a rovněž si byli vědomi negativních dopadů rodičovského konfliktu na vývoj dítěte.⁹⁹

⁹⁴ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Představení Cochemské praxe. *Rodinné listy*, 2015, roč. 4, č. 7, s. 6-8.

⁹⁵ RUDOLPH, Jürgen. Ty jsi moje dítě. „Cochemská praxe“ cesty k lidštějšímu rodinnému právu [online]. Cochem.pro [cit. dne 10. března 2021]. Dostupné na <<http://www.cochem.pro/ty-ysi-moje-dite.pdf>>.

⁹⁶ BECK, Pia. Cochemer Praxis v. Integrierte Mediation – Vergleich der methodischen Ansätze. 1. vydání. München: GRIN Verlag, GmbH, 2009, 203 s.

⁹⁷ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Interdisciplinární spolupráce při řešení rodičovských konfliktů [online]. *Bulletin-advokacie.cz*, 13. února 2018 [cit. dne 10. března 2021]. Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/interdisciplinari-spoluprace-pri-reseni-rodicovskych-konfliktu>>.

⁹⁸ O nás. [online] cochem.cz [cit. 11. března 2021]. <Dostupné na <http://cochem.cz/wordpress/o-nas/>>.

⁹⁹ POLÁK, Vladimír, WESTPHALOVÁ, Lenka. Interdisciplinární spolupráce ve věcech péče soudu o nezletilé. *Právní rozhledy*, 2018, roč. 26, č. 7, s. 243.

Z uvedených důvodů po vzoru Cochemské praxe proto poté Vlastimil Polák inicioval právě v březnu roku 2016 setkání opatrovnických soudců, vedoucích OSPODU, zástupců poskytovatelů sociálních služeb, soudních znalců v odvětví pedopsychologie a mediátorů se sídlem v obvodu soudu, zástupců odboru sociálních věcí Moravskoslezského kraje a pracovníků Justiční akademie. „*Při setkání byla prezentována a následně jednomyslně schválena vize přechodu od autoritativního rozhodování soudu o dětech ve věcech rodinného práva soukromého k procesu, při němž zúčastněné instituce ve vzájemné spolupráci vedou rodiče k převzetí odpovědnosti za budoucí život a perspektivu dítěte.*“¹⁰⁰ V tomto procesu byla rovněž ustanovena řídicí skupina, jejímž úkolem je stanovení cílů a formování principů, přičemž za tímto účelem se scházela a stále schází v pravidelných intervalech.¹⁰¹

Mezi základní cíle, které řídicí skupina stanovila patří, aby řízení ve věcech rodinného práva končila uzavřením a případným schválením dohody rodičů v nejlepším zájmu dítěte. Tímto cílem má být naplněn princip, že jsou to právě rodiče, kteří jsou odpovědní za budoucí život a perspektivu dítěte. Dle této vize odborníci vedou rodiče k jakémusi uchopení rodičovské odpovědnosti, tedy odstraňují nevědomost rodičů, edukují je o možnostech úpravy péče a pracují na případné neochotě dohodnout se. Dalším cílem projektu je vytvoření modelu lokální spolupráce zúčastněných institucí při řešení věci a zefektivnění spolupráce jednotlivých institucí. Třetím cílem je snížení počtu soudních řízení ve věcech rodinného práva a obecně zkrácení délky soudních řízení.¹⁰²

Řídicí skupina rovněž vymezila základní zásady pro postup zúčastněných institucí. Prvním zásadou je, že dohoda a převzetí společné rodičovské odpovědnosti je nezbytným předpokladem pro budoucí blaho dítěte. Druhá zásada vychází z toho, že by dítě nemělo ztrácet vztah ani k jednomu z rodičů, s čímž souvisí i třetí zásada, že rozvod či rozchod rodičů dítěte je pro dítě trauma, přičemž vzájemná spolupráce obou rodičů může být pro dítě pomocí. Posledním vymezeným principem je, že by rodiče měli být vedeni k tomu, aby na věc nahlíželi perspektivou dítěte, tedy nikoliv ze svého subjektivního hlediska, zájmů.¹⁰³

Po vzoru Okresního soudu v Novém Jičíně interdisciplinární spolupráci do své praxe zařadilo mnoho soudů, přičemž ty si stanovily konkrétní postupy a zúčastněné osoby

¹⁰⁰ POLÁK, Vladimír, WESTPHALOVÁ, Lenka. Interdisciplinární spolupráce ve věcech péče soudu o nezletilé. *Právní rozhledy*, 2018, roč. 26, č. 7, s. 243.

¹⁰¹ Tamtéž.

¹⁰² Tamtéž. s. 243-244.

¹⁰³ Tamtéž. S. 244-245.

s ohledem na místní poměry. V současné době je poté interdisciplinární spolupráce využívána na zhruba 24 okresních soudech v České republice. Je však vhodné poznamenat, že aplikace modelu je na těchto soudech v různých fázích a nadto mnohdy není aplikována plošně, nýbrž jednotlivými soudci. Určité ovlivnění v současné době soudy zaznamenávají i s ohledem na aktuální stav na území České republiky, když soudy, které se nacházejí ve fázi zavádění modelu mnohdy své aktivity dočasně utlumují.¹⁰⁴

Obecně však pro aplikaci výše uvedených principů soudy využívají postupy jako síťování prostředků, resp. kompetencí zúčastněných institucí, přičemž podstata tohoto postupu lpí v tom, že by každá instituce měla ve správný čas uplatnit své silné stránky s vědomím, že se všechny instituce řídí ve vztahu k rodičům jednotnými principy. Jako příklad síťování kompetencí si lze představit práci soudce, který rodiče edukuje o právní úpravě péče o dítě, sděluje jim relevantní judikaturu. Další společný postup označujeme jako cílově orientační a intervenčně kooperující jednání zúčastněných institucí. Tento princip, postup definuje, že by jednání zúčastněných osob mělo být komplexní, cílově orientované, kooperující, kdy např. ve sporu o výši výživného by se osoby neměly zaměřit pouze na projednání výživného, nýbrž by měly vhodně zvolit dotazy tak, aby byla odhalena např. nekomunikace mezi rodiči apod., protože pokud by byl postup institucí zaměřen pouze na jednu otázku, lze očekávat, že by v rámci soudního řízení vyvstaly otázky další, což by jen prodlužovalo celý spor a zátěž pro dítě. Mezi další principy patří fakt, že kvalita jednotlivých příspěvků od zúčastněných osob je považována za shodnou, rovnocennou. Nad uvedené bych zmínila zásadní princip preventivní intervence v konfliktech, ten si stanovuje za cíl nedat rodičům prostor pro uzavírání různých nevhodných koalic s odborníky, čas na manipulaci s dítětem apod., když za tímto účelem proto musí zúčastněné instituce postupovat rychle, důrazně a vzájemně kooperovat.^{105 106}

K uplatnění interdisciplinární spolupráce v jednotlivých fázích soudního řízení budu vycházet především z praxe Okresního soudu v Novém Jičíně. Určité specifikum interdisciplinární spolupráce spočívá v tom, že celý proces metody začíná již před zahájením soudního řízení. Ve fázi před zahájením soudního řízení je klíčové edukovat rodiče, vést je

¹⁰⁴ Informace poskytnuté Markétou Novákovou, zakladatelkou spolku Cochem.cz a propagátorkou této praxe, prostřednictvím emailové korespondence

¹⁰⁵ POLÁK, Vladimír, WESTPHALOVÁ, Lenka. Interdisciplinární spolupráce ve věcech péče soudu o nezletilé. *Právní rozhledy*, 2018, roč. 26, č. 7, s. 245-246.

¹⁰⁶ POLÁK, Vladimír. Možnosti interdisciplinární spolupráce ve věcech péče soudu o nezletilé děti. *Rodinné listy*, 2018, roč. 7, č. 7, s. 13.

k pochopení skutečnosti, že případné soudní řízení není bojištěm.¹⁰⁷ V praxi tato teze funguje tak, že požádá-li jeden z rodičů OSPOD, občanskou poradnu či jiného poskytovatele sociálních služeb nebo soud o sepsání návrhu na zahájení soudního řízení ve věcech péče o nezletilé dítě, výživy nezletilého dítěte, styku s nezletilým dítětem apod. je veden k tomu, aby návrh přišel sepsat společně s druhým rodičem. Přítomnost druhého rodiče je vyžadována z důvodu, aby u ani jednoho z rodičů neklesala důvěryhodnost institucí, tedy aby v očích druhého rodiče nebyly součástí útoku druhého partnera. Rovněž není vhodné, aby instituce znaly příběh pouze z jedné strany, když na něm úmyslně či neúmyslně dále vytváří svůj obrázek o celé věci. Poté, co jsou rodiče edukováni společně ze strany instituce, ne zřídka dochází již v této fázi k uzavření dohody, o které se soud ani nemusí dozvědět, pokud záležitost nevyžaduje dle zákona schválení soudem.¹⁰⁸

Jakmile dojde k zahájení soudního řízení je neprodleně nařízen jiný soudní rok. Je nutné zmínit, že tento se může konat mimo budovu soudu i mimo úřední dobu soudu.¹⁰⁹ Tato možnost, především konání mimo soudní budovu, je v praxi ze strany soudů hojně využíván, když pomáhá nastolit přátelskou a klidnou náladu. Lhůta, ve které by měl být jiný soudní rok je stanovena na 3 týdny. Avšak za situace, že již ve fázi před zahájením řízení došlo mezi rodiči k uzavření dohody, jenž vyžaduje schválení soudem, je ve stejné lhůtě nařízen první jednání. V praxi dle soudce Mgr. Vladimíra Poláka celý proces začíná tím, že pracovník, nejčastěji vyšší soudní úřednice, kontaktuje pracovníka OSPODU, se kterým domluví vyhovující termín jiného soudního roku, sdělí mu, že se město stává opatrovníkem a že by měl OSPOD kontaktovat rodiče a dohodnout s nimi společnou schůzku.¹¹⁰

Nabízí se logicky otázka, zda jsou rodiče ochotni setkat se s OSPODEM a společné schůzky neodmítají. Realitou však je, že jen opravdu v zanedbatelném procentu případů rodič nedorazí, neboť jsou ze strany pracovníka OSPODU v rámci komunikace v případě, že se

¹⁰⁷ MATOUŠEK, Oldřich a kol. Děti a rodiče v rozvodu: manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny. 1. vyd. Praha: Portál, 2015. 22 s.

¹⁰⁸ POLÁK, Vladimír, WESTPHALOVÁ, Lenka. Interdisciplinární spolupráce ve věcech péče soudu o nezletilé. Právní rozhledy, 2018, roč. 26, č. 7, s. 246.

¹⁰⁹ § 18 ZŘS

¹¹⁰ POLÁK, Vladimír. Projekt interdisciplinární spolupráce při rozhodování o nezletilých dětech v obvodu Okresního soudu v Novém Jičíně - inspirováno Cochemskou praxí. In KUTLÍK, František. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. [online]. rodnamediacia.sk. [cit. 11. března 2021]. Dostupné na <http://rodnamediacia.sk/user_files/files/Zbornik%C3%ADk%20III.konferencia%20o%20RM%202018.pdf>, s. 11.

schůzkou nesouhlasí, poučení o tom, že účastí na společné schůzce projevuje výkon rodičovské odpovědnosti a že jeho postoj bude hrát roli při rozhodování soudu.¹¹¹

V rámci schůzky či schůzek rodičů s pracovníkem OSPODU jsou rodiče poučeni o principech a průběhu soudního řízení, je jim poskytnuta edukace týkající se rodičovské odpovědnosti, je jim představena judikatura soudů, jaké může mít spor následky v případě soudního sporu. Ve světle uvedeného je poté vede k uzavření dohody nebo alespoň k zatímní dohodě, případně k zajištění důkazů. Rodičům jsou v průběhu schůzek obvykle pokládány otázky jako proč jsou tam, jakou mají představu o řešení věci, jakou roli by měl hrát druhý rodič v životě dítěte, zda o jejich představách informovali dítě atd.^{112 113}

V rámci samotného jiného soudního roku soud ve většině případů postupuje tak, že poučí rodiče o principech a procesu rozhodování, seznámí se se závěry rodičů ve zprávě OSPODU, opět edukuje rodiče o rodičovské odpovědnosti a formách péče o dítě. Nutno podotknout, že celý proces probíhá neformálně za využití mediačních praktik s účelem navození přátelské atmosféry s cílem najít společné řešení rodičovského konfliktu.¹¹⁴ Po této úvodní části podá informace OSPOD a následně soudce vyzve rodiče, aby uvedli své představy o řešení situace. Dále soudce shrne jednotlivé návrhy, identifikuje problém, posoudí jednotlivé návrhy i ve světle judikatury a proběhne diskuze o možných řešeních. Pokud rodiče následně uzavřou dohodu, soud má za to, že tato dohoda je v nejlepším zájmu dítěte, nařídí jednání ve věci samé na stejný den, případně ve lhůtě přiměřené do jednací síně, schválí dohodu a vyhotoví rozhodnutí. Pokud však rodiče ani nadále nejsou schopni dohody, soudce se pokusí o zatímní dohodu o předmětu řízení na další tři týdny, dohodu o dalším postupu, popřípadě doporučí rodičům další postup. Zatímní dohoda je uzavírána obvykle na tři týdny, neboť soudce nařídí jednání ve věci právě za tři týdny. Na závěr je rodičům doporučena odborná

¹¹¹ POLÁK, Vladimír, WESTPHALOVÁ, Lenka. Interdisciplinární spolupráce ve věcech péče soudu o nezletilé. *Právní rozhledy*, 2018, roč. 26, č. 7, s. 246.

¹¹² POLÁK, Vladimír. Projekt interdisciplinární spolupráce při rozhodování o nezletilých dětech v obvodu Okresního soudu v Novém Jičíně - inspirováno Cochemskou praxí. In KUTLÍK, František. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. [online]. [rodiinnamediacia.sk](http://rodiinnamediacia.sk/user_files/files/Zbornik%20III.konferencia%20o%20RM%202018.pdf). [cit. 11. března 2021]. Dostupné na <http://rodiinnamediacia.sk/user_files/files/Zbornik%20III.konferencia%20o%20RM%202018.pdf>, s. 15-17.

¹¹³ POLÁK, Vladimír, WESTPHALOVÁ, Lenka. Interdisciplinární spolupráce ve věcech péče soudu o nezletilé. *Právní rozhledy*, 2018, roč. 26, č. 7, s. 246.

¹¹⁴ POLÁK, Vladimír. Projekt interdisciplinární spolupráce při rozhodování o nezletilých dětech v obvodu Okresního soudu v Novém Jičíně - inspirováno Cochemskou praxí. In KUTLÍK, František. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. [online]. [rodiinnamediacia.sk](http://rodiinnamediacia.sk/user_files/files/Zbornik%20III.konferencia%20o%20RM%202018.pdf). [cit. 11. března 2021]. Dostupné na <http://rodiinnamediacia.sk/user_files/files/Zbornik%20III.konferencia%20o%20RM%202018.pdf>, s. 17.

pomoc, s jejichž výběrem je jim nápomocný ihned po ukončení jiného soudního roku soudní tajemník. Přestože je odborná pomoc jen doporučena, v praxi se příliš nestává, že by ji po celém procesu rodiče odmítli.¹¹⁵

Poté, co je zahájeno první jednání u soudu, aniž by rodiče navrhli schválení dohody o předmětu řízení, nastává změna v přístupu a celkově metodách soudu a zúčastněných institucí, neboť se předpokládá, že rodiče nejsou schopni naplnit základní cíle metody, a proto přichází na řadu autoritativní mocenský zásah. Je to totiž soud, kdo posoudí nejlepší zájem dítěte, zvyšuje se možnost realizace participačních práv dítěte v podobě např. vyslyšení jeho názorů, seznámení s celou věcí. V rámci tohoto rozhodování poté soud postupuje, jak uvádím v kapitole výše, tedy již se nezabývá řešením konfliktu mezi rodiči.¹¹⁶

Je zřejmé, že své využití metoda bezpochyby má v rámci rodičovských konfliktů týkajících se péče o nezletilé dítě. Jako velké pozitivum vnímám aktivní roli jak rodičů, tak odborníků v roli zúčastněných osob. Co však považuji u této metody za největší pozitivum je přenesení zodpovědnosti ze soudců na samotné rodiče jako nositele a vykonavatele rodičovské odpovědnosti v souladu s premisou, že jsou-li kompetentní a svéprávní, měli by to být oni, kdo rozhoduje o budoucnosti a blahu svého dítěte.

Naopak možné úskalí metody spočívá v tom, že v současné době dochází k její aplikaci na základě nadšení odborníků, nikoliv jasně a srozumitelně platné právní úpravy. Domnívám se, že by ve světle principu právní jistoty měl být v právním řádu stanoven minimální rámec postupu zúčastněných osob v rámci řízení soudu ve věcech péče o nezletilé dítě zajišťující maximální možnost dosažení cílů a principů interdisciplinární spolupráce, když nelze pochybovat o příznivých účincích metody jako takové na vedení rodičovských konfliktů.

Dále kritické hlasy k interdisciplinární spolupráci hlásají, že jsou rodiče v rámci interdisciplinární spolupráce do společné spolupráce „nuceni“.¹¹⁷ S tímto tvrzením se však neztotožňuji a domnívám se, že je založeno spíše na řekněme nesprávném uchopení metody jako takové. Pokud pominu skutečnost, že jsou to právě rodiče, kteří se v minulosti rozhodli pro společné dítě, tedy by měli i nadále být schopni se na záležitostech ohledně něho

¹¹⁵ POLÁK, Vladimír. Projekt interdisciplinární spolupráce při rozhodování o nezletilých dětech v obvodu Okresního soudu v Novém Jičíně - inspirováno Cochemskou praxí. In KUTLÍK, František. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. [online]. rodinnamediacia.sk. [cit. 11. března 2021]. Dostupné na <http://rodinnamediacia.sk/user_files/files/Zbornik%20III.konferencia%20o%20RM%202018.pdf>, s. 17-18.

¹¹⁶ Tamtéž. s. 19-20.

¹¹⁷ BERANOVÁ, Hana. Bruntálská alternativa ke Cochemské praxi (2.). Právo a rodina, 2019, roč. 21, č. 6, s. 1-2.

dohodnout sami, mám za to, že touto metodou nejsou rodiče nuceni, nýbrž směřování k tomu, aby se zamysleli nad příčinami vzniklého sporu, nejlepším zájmem dítěte a odhlédli od vzájemných neshod. Největší pozitivum však spatřuji v edukaci rodičů a celkovému přístupu k nim, která je možná jen za vzájemné spolupráci a shodném postupu všech zúčastněných osob. Poslední zmíněný fakt nelze brát na lehkou váhu, neboť díky interdisciplinární spolupráci se z jednotlivých odborníků hájících individuální zájmy osob, kterých se rodičovský konflikt týká, stává jeden tým.

Pokud se nyní vrátíme zpět k našemu případu a posoudíme ho ve světle všech výše uvedených metod, které by mohly vést rodičovský konflikt ke smíru, dospějeme k závěru, že využití a reálnou aplikovatelnost na případ má metoda mediace. Domnívám se, že touto by mohly být vyřešeny vzájemné vztahy mezi otcem a matkou, což by následně mělo s největší pravděpodobností pozitivní účinek i na vztahy dítěte k rodičům. Nelze se však vyhnout dojmu, že mediace nemusí mít v konečném důsledku tak pozitivní účinky, že by vedla k celkovému napravení vztahu mezi rodiči.

Pokud se podíváme na metodu collaborative law, s největší pravděpodobností narazíme právě na nedostatečnou edukaci a zřejmě i neochotu ze strany advokátů vyřešit věc, otázku formy péče o nezletilé dítě dohodou, která bude následně za předpokladu, že bude v nejlepším zájmu dítěte, schválena soudem.

Co se týče případové konference, tak ta nebude využitelná, neboť neexistují důvody pro to, aby bylo dítě označeno jako ohrožené, a tedy nebude ze strany oprávněných osob vyvinuta jakákoliv aktivita za účelem vedení této metody.

I s ohledem na základní informace lze uzavřít, že přestože ze strany některých členů rodiny byla vyvinuta snaha o klidné, smysluplné řešení věci, vždy byla druhým rodičem, případně jeho rodinou odmítnuta, neboť nikdo z členů obou rodin nebyl schopen zcela zastávat neutrální postoj k věci jako takové.

Největší potenciál pro řešení věci ku prospěchu dítěte poté shledávám v poslední zmíněné metodě, tedy interdisciplinární spolupráci, když mám za to, že současný konflikt rodičů týkající se výchovy a osobní péče o dítě vychází jen z narušeného vztahu mezi rodiči. Poté, co by byli rodiče dostatečně edukováni o institutu rodičovské odpovědnosti, navštívili by poradnu za účelem vyřešení narušeného vztahu po rozchodu, měli možnost si sdělit svůj pohled na věc a řešení věci, zúčastněnými osobami by byly nastíněny jednotlivé úskalí jejich návrhů či možné dopady na dítě, lze očekávat, že by došlo ke zlepšení vzájemné komunikace

a následně odstranění rozepří o formě péče. V ideálním případě, by si totiž otec uvědomil, že pokud by bylo dítě svěřeno do výlučné péče matky, nebyla by nijak dotčena jeho rodičovská odpovědnost, dítě by nebylo zatíženo neustálými přesuny mezi domovy, když by mu jeho dosavadní pracovní vytížení neumožňovalo dostatečnou péči o dítě v případě, že by bylo soudem svěřeno do péče střídavé. Naopak matka by svěřením do výlučné péče nevnímala jako výhru či pomstu a jelikož by měla zájem na styku dítěte s otcem v co možná nejširší možné míře tak, aby dítě pocitově nepřišlo ani o jednoho z rodičů, umožnila by otci styk v široké míře.

Závěr

Základním cílem mé diplomové práce bylo najít řešení konfliktní situace mezi rodiči, kterému mělo předcházet prozkoumání samotné problematiky péče o nezletilé dítě vůbec a analýza dosavadní praxe, rozhodování o péči o nezletilé dítěte v případech konfliktů rodičů týkající se formy péče o nezletilé dítě.

Ve světle představených cílů jsem za účelem celistvého pochopení problematiky vymezila základní pojmy týkající se rodičovského konfliktu o formě péče o nezletilé dítě jako např. pojmu rodina, konflikt, rodičovská odpovědnost, formy péče o nezletilé dítě apod.

Poté, co jsem se věnovala teoretickému vymezení problematiky jsem v další kapitole vymezila modelový případ a jednotlivé způsoby jeho řešení. V první podkapitole jsem proto popsala základní rámeček případu, se kterým se soudce v rámci rozhodovací praxe dostává do běžného kontaktu, když jsem se vyhnula podrobnému popisu a spíše se zaměřila na zachycení v praxi nejčastějších příčin vzniku rodičovského konfliktu. Na to následovalo vymezení řešení formy péče, aniž by rodiče byli vedeni ke smíru konfliktu. V rámci této podkapitoly jsem se především zaměřila na rozhodovací praxi soudů, tedy zanalyzovala rozhodování o péči o nezletilé dítě za situace, kdy nedojde ke smíru mezi rodiči a zamyslela se, zda v rámci tohoto postupu může být skutečně rozhodnuto v nejlepším zájmu dítěte.

Po prostudování celé problematiky, seznámení se s rozhodovací praxí soudů a rozhovorech s odborníky působících v praxi, jsem dospěla k závěru, že nelze oddělovat konflikty rodičů a rozhodování o nejlepším zájmu dítěte, když právě jsou to rodiče uprostřed konfliktu, kteří jsou schopni nejlépe posoudit nejlepší zájem jejich dítěte. Soudce totiž dle mých závěrů není schopen vyhodnotit nejlepší zájem dítěte, když pokud pomineme informace, které soud získá vlastní činností, zbylá a řekněme drtivá většina informací, na kterých staví své rozhodnutí jsou mu poskytnuty stranami, které povětšinou hájí čistě zájmy jednotlivých osob, nikoliv dítěte. Nadto si nelze nevšimnout vzájemné neprovázanosti odborníků při postupu, kdy jednotlivá práce odborníků ať už s rodiči či s nezletilým dítětem je oddělená od práce ostatních, což může mít za následek zkreslené výstupy, přestože jsou činěny s nejlepším úmyslem.

Z výše uvedených důvodů jsem se proto zaměřila na vymezení řešení modelového případu za pomoci vedení rodičovského konfliktu ke smíru. Za tímto účelem jsem si vybrala několik metod, které se využívají v rámci rodičovského konfliktu, ve kterých jsem viděla

potenciál pro řešení konfliktu rodičů týkajícího se formy péče o nezletilé dítě. V rámci této, stěžejní části diplomové práce jsem nejprve teoreticky vymezila jednotlivé metody vedení sporu, možné slabiny metody a uvedla potenciál využití metody na konkrétním rodičovském konfliktu. Konkrétně jsem se věnovala mediaci, metodě collaborative law, případové konferenci, rodinné konferenci a na závěr interdisciplinární spolupráci.

Hlavní benefity mediace jsem poté viděla v širokém spektru využití, dostupnosti metody a v tom, že přestože tato metoda nemusí vést k uzavření dohody mezi rodiči, může rodičům ukázat, že je možné spolu vycházet a snažit se hledat řešení situace. Naopak určité úskalí metody shledávám v uzavřenosti mediace jako procesu, když mediátor se kromě práce s rodiči nemá, jak dozvědět podstatné skutečnosti a obecně nijak nenes zodpovědnost za případnou dohodu uzavřenou v rámci mediace rodiči dítěte.

Metodu collaborative law vnímám jako metodu s velkým potenciálem pro využití advokáty působícími v praxi pro rodiče, nicméně si jsem vědoma, jak je obecně advokáty nahlíženo na vedení konfliktu, když mám za to, že stále u většiny nevládné potřeba vést rodiče ke smíru v zájmu dítěte.

Další metoda, která byla předmětem mého zájmu je rodinná konference. Základy, na kterých je tato metoda postavena poskytují dle mého soudu rodičům řešení problému nejpřirozenější cestou, když do procesu vstupují jen ve velmi omezené a zanedbatelné míře odborníci, kteří obvykle v rodičích mohou vyvolávat nepříjemné pocity, ale naopak metoda stojí na aktivním zapojení rodinných příslušníků, kteří rodiče znají nejlépe a dokážou vnímat i potřeby a zájmy dítěte. Naneštěstí je však tato metoda v praxi jen velmi málo použitelná v situaci, kdy se rodiče nacházejí uprostřed vzájemného boje, když jsou velmi málo ochotni zatahovat další členy rodiny do probíhajícího sporu ať už ze studu, naštvaní apod.

Na závěr své práce jsem se zabývala interdisciplinární spolupráci, jejíž podstatou je propojení kompetence jednotlivých profesí, se kterými se účastníci rodičovského konfliktu mohou setkat za účelem efektivnějšího přístupu k řešení sporu. Interdisciplinární spolupráce vychází právě i z mnou zmíněné myšlenky, že není dostačující vyřešit rodičovský konflikt pouze úpravou poměrů k dítěti, aniž by došlo k vyřešení sporu mezi rodiči jako takového, když tato skutečnost může v budoucnu vyvolávat další konflikty mezi rodiči a teze, že jednotliví odborníci by neměli v rámci sporu rodičů působit jako nástroj pro vzájemný boj, nýbrž sloužit jako pomocníci. Po obecném vymezení jsem představila jeden z prvních systému interdisciplinární spolupráce, který během svého působení dosahuje skvělých výsledků, a to

konkrétně Cochemskou praxi. Tato totiž jasně definovala cíle, postupy, nástroje a ukázala, jak může metoda fungovat konkrétně.

Poté jsem se dostala k fungování interdisciplinární spolupráce na území České republiky, kdy nyní můžeme říct, že tato metoda získala postupným rozvojem uznání a čestné místo v rámci rozhodovací praxe u velkého množství soudů ve věcech péče soudu o nezletilé dítě. Přestože počátky interdisciplinární spolupráce v praxi českých soudů nalezneme poměrně nedávno, v roce 2016, kdy se místopředseda Okresního soudu v Novém Jičíně, Vlastimil Polák, rozhodl postupně začlenit a aplikovat kroky, které měly vést k tomu, aby bylo možné metodu plně využívat v obvodu soudu, nyní, několik let po této prvotní snaze, již můžeme dospět k závěru, že jeho snaha nebyla zbytečná, když se metoda ukázala jako vhodná pro řešení rodičovského konfliktu týkajícího se péče o nezletilé dítě. Jelikož je interdisciplinární spolupráce u soudů v České republice nejdéle aplikovaná u Okresního soudu v Novém Jičíně, přičemž většina soudů se dále nechala touto praxí inspirovat, při vymezení metody na území státu jsem vycházela právě z ní. Na začátek jsem vymezila cíle, principy, přičemž jako stěžejní osobně vnímám princip, že jsou to rodiče, kteří jsou odpovědní za budoucí život a perspektivu dítěte, proto by to měli být oni, kdo znají nejlepší zájem dítěte a měli by o něm i rozhodovat. Dále jsem se věnovala vymezení metody v jednotlivých fázích soudního řízení, resp. využití metody již před zahájením soudního řízení, kladům a možným záporům metody.

Na úplný závěr jsem zkoumala využití jednotlivých metod na původně vymezený případ, přičemž jsem dospěla k závěru, že právě interdisciplinární spolupráce má největší potenciál pro řešení věci ku prospěchu dítěte.

Mám za to, že je to právě interdisciplinární spolupráce, která může odstranit neznalost problematiky rodičovské odpovědnosti u rodičů dítěte, vyřešit narušený vztah mezi rodiči, zároveň však respektuje hlas a názory rodičů, neopomíjí zájmy dítěte, ale na druhou stranu nezapomíná i na situaci, kdy rodiče nejsou schopni nebo ochotni přijmout zodpovědnost za blaho jejich dítěte, resp. upustit od vlastních zájmů ku prospěchu dítěte, když nevyklučuje možnost rozhodnout o péči o dítě autoritativně soudem, když v průběhu celého procesu nedojde k uzavření dohody o péči o dítě, která je v jeho nejlepším zájmu.

Je nepochybné, že je před interdisciplinární spoluprací ještě dlouhá cesta, než ji přijmou za svou a budou aplikovat všichni soudci okresních soudů v České republice. Přesto však s ohledem na stále se rozvíjející praxi soudů, ochotě odborníků, se interdisciplinární spolupráce dostává stále častěji do širšího povědomí odborníků, ale i širší veřejnosti a má dle

mého závěru významný potenciál pro šření sporů rodičů týkajících se formy péče o nezletilé dítě.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

- HOLÁ, Lenka a kol. Rodinná mediace v České republice. Praha: Leges, 2014. 256 s.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. 400 s.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana, Rodinné právo v aplikační praxi. Rozvod-Děti-Výživné. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2000. 41 s.
- KLIMEŠ, Jeroným. Partneri a rozchody. 1. vydání. Praha: Portál, 2005. 240 s.
- MATOUŠEK, Oldřich a kol. Děti a rodiče v rozvodu: manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny. 1. vyd. Praha: Portál, 2015. 255 s.
- MATOUŠEK, Oldřich, PAZLAROVÁ, Hana. Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny. 2. vydání. Praha: Portál, 2014. 214 s.
- MOŽNÝ, Ivo. Moderní rodina (mýty a skutečnosti). Brno: Blok, 1990. 184 s.
- NOVÁK, Tomáš, CORRADINIOVÁ, Simona, VYPUŠTÁK, Radim. Kontakt s dětmi po rozvodu. Jak nepřijít o dítě. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. 248 s.
- NOVÁK, Tomáš. Péče o dítě po rozvodu a její úskalí. 1. vydání. Praha: Grada, 2012. 144 s.
- OLÁH, Michal (eds.). Střídavá péče o dítě: Cochemská prax v EU - šance pro naše děti. Praha: Spravedlnost dětem - sdružení pro ochranu práv dětí, rodičů a prarodičů, 2016. 120 s.
- ROGALEWICZOVÁ, Romana. Dítě v rodičovském konfliktu. Jak zůstat dobrým rodičem i po rozvodu. Praha: Leges, 2019. 288 s.
- ŠÍNOVÁ, Renata a kol. Rodičovská odpovědnost. Praha: Leges, 2016. 352 s.
- ŠMÍD, Ondřej a kol. Povinnosti a práva rodičů k dětem. Praha: Leges, 2017. 232 s.
- VOŇKOVÁ, Jiřina. Postavení mediace v české společnosti. Právo a rodina, 2001, roč. 3, č. 10, s. 256.

Články z odborných časopisů

- BERANOVÁ, Hana. Bruntálská alternativa ke Cochemské praxi (2.). Právo a rodina, 2019, roč. 21, č. 6, s. 1-2.
- HUNTSMAN, Leone. Family group conferencing in a child welfare context. Literature review, Ashfield: Centre for Parenting & Research, 2006, s. 5-10.
- POLÁK, Vladimír. Možnosti interdisciplinární spolupráce ve věcech péče soudu o nezletilé děti. Rodinné listy, 2018, roč. 7, č. 7, s. 8-9.
- POLÁK, Vladimír, WESTPHALOVÁ, Lenka. Interdisciplinární spolupráce ve věcech péče soudu o nezletilé. Právní rozhledy, 2018, roč. 26, č. 7, s. 241.

ROGALEWICZOVÁ, Romana. Představení Cochemské praxe. Rodinné listy, 2015, roč. 4, č. 7, s. 6-8.

ŠMÍD, Ondřej. Pojem výchova a péče v „novém“ občanském zákoníku. Acta Iuridica Olomucensia. 2015, roč. 10, č. 1. 163-173 s.

ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. Střídavá péče o děti po rozvodu očima psychologa. Právo a rodina, 2005, roč. 7, č. 5, s. 1-4.

Komentáře

ŠMÍD, Ondřej a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1256.

ŠVESTKA, Jiří a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek II. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 752.

Sborníky

BRZOBOHATÝ, Robin, CIRBUSOVÁ, Martina, ROGALEWICZOVÁ, Romana a kol. Interdisciplinární spolupráce v nejlepším zájmu dítěte [online]. umpod.cz [cit. 10. března 2021]. Dostupné na <https://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/Evropsky_projekt_Rozvoj_partnerstvi/Sborniky/Interdisciplinari_spoluprace_v_nejlepsim_zajmu_ditete.pdf>.

POLÁK, Vladimír. Projekt interdisciplinární spolupráce při rozhodování o nezletilých dětech v obvodu Okresního soudu v Novém Jičíně - inspirováno Cochemskou praxí. In KUTLÍK, František. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. [online]. rodnamediacia.sk. [cit. 11. března 2021]. Dostupné na <http://rodnamediacia.sk/user_files/files/Zborn%C3%ADk%20III.konferencia%20o%20RM%202018.pdf>.

Internetové zdroje

BRZOBOHATÝ, Robin a kol. Interdisciplinární spolupráce v nejlepším zájmu dítěte [online]. umpod.cz [cit. 10. března 2021]. Dostupné na <https://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/Evropsky_projekt_Rozvoj_partnerstvi/Sborniky/Interdisciplinari_spoluprace_v_nejlepsim_zajmu_ditete.pdf>. s.1

BUKAČOVÁ, Stanislava. Mimosoudní řešení sporů metodou collaborative law – právem spolupráce [online]. collaborativelaw.cz, 24. září 2015 [cit. 6. března 2021]. Dostupné na <<http://collaborativelaw.cz/index.html>>.

KOTRČOVÁ, Světluše. Případové konference v praxi sociálních pracovníků oddělení sociálně-právní ochrany dětí Magistrátu města Hradec Králové [online]. Hradec Králové: Magistrát města Hradec Králové [cit. 6. března 2021]. Dostupné na

<http://socialnipracovnici.cz/public/upload/image/pracovn%C3%AD_den_-_p%C5%99%C3%ADpadov%C3%A9_konference.pdf>.

Manuál k případovým konferencím. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011.

[online]. [cit. 1. března 2021]. Dostupné na

<<https://www.mpsv.cz/documents/20142/954480/manual.pdf/acf5d4a4-2427-aff8-c229-e2a2ce81f5db>>.

O nás. [online] cochem.cz [cit. 11. března 2021]. <Dostupné na

<http://cochem.cz/wordpress/o-nas/>>.

PAVLÁT, Josef, Uspořádání porozvodové péče [online], Bulletin-advokacie.cz, 5. prosince

2012 [cit. dne 22. února 2021]. Dostupné na <[http://www.bulletin-](http://www.bulletin-advokacie.cz/porozvodove-usporadani?browser=mobi)

[advokacie.cz/porozvodove-usporadani?browser=mobi](http://www.bulletin-advokacie.cz/porozvodove-usporadani?browser=mobi)>.

ROGALEWICZOVÁ, Romana. Interdisciplinární spolupráce při řešení rodičovských konfliktů

[online]. Bulletin-advokacie.cz, 13. února 2018 [cit. dne 10. března 2021]. Dostupné na

<<http://www.bulletin-advokacie.cz/interdisciplinari-spouprace-pri-reseni-rodicovskych-konfliktu>>.

RUDOLPH, Jürgen. Ty jsi moje dítě. „Cochemská praxe“ cesty k lidštějšímu rodinnému právu

[online]. Cochem.pro [cit. dne 10. března 2021]. Dostupné na <[http://www.cochem.pro/ty-](http://www.cochem.pro/ty-jsi-moje-dite.pdf)

[jsi-moje-dite.pdf](http://www.cochem.pro/ty-jsi-moje-dite.pdf)>.

ŠŤASTNÁ, Martina. Metodika případových konferencí města Chrudim formou case

managementu [online]. Chrudim: Šance pro tebe, o.s. [cit. 7. března 2021]. Dostupné na

<<http://www.knihovnanrp.cz/wp-content/uploads/2017/03/publikace-160.pdf>>.

Právní předpisy

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv

a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Úmluva o právech dítěte, dostupné na [https://www.osn.cz/wp-](https://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/umluva-o-pravech-ditete.pdf)

[content/uploads/2015/03/umluva-o-pravech-ditete.pdf](https://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/umluva-o-pravech-ditete.pdf)

Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 359/1999 Sb., o orgánu sociálně-právní ochrany dětí, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura

Nález Ústavního soudu ze dne 17. března 2015, sp. zn. IV. ÚS 106/15
Nález Ústavního soudu ze dne 20. ledna 2005, sp. zn. II. ÚS 363/2003
Nález Ústavního soudu ze dne 26. května 2014, sp. zn. I. ÚS 2482/13
Nález Ústavního soudu ze dne 27. ledna 2005, sp. zn. I. ÚS 48/04
Nález Ústavního soudu ze dne 30. května 2014, sp. zn. I. ÚS 1506/13-2, bod 25
Nález Ústavního soudu ze dne 31. srpna 2018, sp. zn. IV. ÚS 1286/18
Nález Ústavního soudu ze dne 31. srpna 2018, sp. zn. IV. ÚS 773/18-2
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. dubna 2012, sp. zn. 30 Cdo 3430/2011-I
Rozsudek Okresního soudu v Olomouci ze dne 23. října 2017, č.j. 8 Nc 112/2017-120
Rozsudek Okresního soudu v Přerově ze dne 8. prosince 2020, č. j. 0 Nc 30164/2016-178
Rozsudek Okresního soudu ve Vsetíně – pobočka Valašské Meziříčí ze dne 6. srpna 2019, sp. zn. 52 NC 4767/2018
Rozsudek Okresního soudu ve Vsetíně – pobočka Valašské Meziříčí ze dne 22. června 2019, sp. zn. 52 NC 4710/2018

Další zdroje

Informace poskytnuté Markétou Novákovou, zakladatelkou spolku Cochem.cz a propagátorkou této praxe, prostřednictvím emailové korespondence
Informace poskytnuté Mgr. Pavlem Kotradym prostřednictvím osobního rozhovoru
Poznámky ze seminářů Rodinné právo pod vedením JUDr. Lenky Westphalové, Ph.D.

Abstrakt

Diplomová práce je zaměřena na problematiku konfliktu rodičů týkající se formy péče o nezletilé dítě. Autor se v rámci této práce snaží přiblížit základní pojmy, které se této problematice týkají a na modelovém případě analyzovat způsoby řešení takového konfliktu mezi rodiči. Po obecném vymezení modelového případu autor v první části pojednává o řešení formy péče o dítě, aniž by byl řešen konflikt mezi rodiči nezletilého dítěte ve světle rozhodovací praxe soudů. Stěžejní část je poté věnována řešení případu za pomoci vedení rodičovského konfliktu ke smíru, vymezení jednotlivých metod, které autor považuje za vhodné pro možné řešení konfliktu týkajícího se formy péče o nezletilé dítě se zaměřením především na metodu interdisciplinární spolupráce.

Klíčová slova

Rodičovský konflikt, rodinné právo, formy péče o nezletilé dítě, nejlepší zájem dítěte, metody řešení sporu, dohoda, interdisciplinární spolupráce

Abstract

This master thesis is focused on the issue of parental conflict concerning forms of care for a minor child. As part of this master thesis, the author tries to approach the basic concepts related to this issue and on a model case intends to analyse ways to resolve such a conflict between parents. After general clarification of a model example author discusses in the first part the form of childcare without resolving the conflict between the parents of a minor child in the light of court decision-making practice. The fundamental part is then dedicated to solving the specific case by conducting a parental conflict to reconciliation, as well as the interpretation of various methods that the author considers suitable for the possible resolution of the conflict concerning forms of care for a minor child with focusing primarily on the method of interdisciplinary cooperation.

Key words

Parental conflict, family law, forms of care for a minor child, welfare of the child, dispute resolution methods, agreement, interdisciplinary cooperation